

Redegørelse til statsrevisorerne i sagen om Undervisningsministeriets tilsyn med Luftfartsskolen

Statsrevisorerne har i brev af 21. oktober 2003 fremsendt rigsrevisors beretning nr. 1/03 om Undervisningsministeriets tilsyn med Luftfartsskolen og statsrevisorernes bemærkninger hertil. Jeg fremsender i den anledning hermed min redegørelse til statsrevisorerne om, hvorledes jeg forholder mig til konklusionerne og anbefalingerne i rigsrevisors beretning og statsrevisorernes bemærkninger til beretningen, jf. § 18, stk. 2, i lov om revision af statens regnskaber.

For god ordens skyld skal jeg indledningsvis nævne – som statsrevisorerne tidligere er blevet oplyst om – at jeg i et samråd i Folketingets Finansudvalg, der blev afholdt den 19. november 2003, har besvaret spørgsmål fra udvalget om rigsrevisors beretning og statsrevisorernes bemærkninger hertil. Kopi af mit talepapir til brug for min mundtlige besvarelse af Finansudvalgets samrådsspørgsmål blev også sendt til orientering til statsrevisorerne, jf. brev af 24. november 2003.

Det fremgår af statsrevisorernes bemærkninger til beretning 1/03 om Undervisningsministeriets tilsyn med Luftfartsskolen, at skolens økonomi på alle væsentlige områder har udviklet sig utilfredsstillende i perioden 1997-2002, og at der på skolen samtidig var en lang række kritisable forhold og problemer, der ikke blev fulgt op på. Jeg kan fuldt tilslutte mig dette.

Statsrevisorerne påtaler også skarpt den daværende undervisningsministers passivitet og mangel på konsekvens i det økonomiske tilsyn med Luftfartsskolen.

Spørgsmål om ministeransvar hører ifølge Folketingets Forretningsorden § 54 under Udvalget for Forretningsordenen, der efter henvisning eller på eget initiativ behandler spørgsmål om, hvorvidt forhold fra en ministers side skal give grundlag for, at ministeren søges draget til ansvar for det pågældende forhold.

Jeg må derfor som minister afholde mig fra at kommentere et eventuelt spørgsmål om en tidligere ministers ansvar i sagen om Luftfartsskolen.

Jeg skal dog som en faktuel oplysning meddele, at den juridiske undersøgelse i ministeriet af sagen, som jeg har foranlediget foretaget på baggrund af rigsrevisors beretning og statsrevisorernes bemærkninger hertil, viser, at den daværende minister ikke har fået spørgsmålet om tilrettelæggelsen og prioriteringen af ministeriets tilsyn med Luftfartsskolen forelagt.

Ledelsesmæssige beslutninger herom i ministeriet ses ifølge den nævnte undersøgelse alene at være truffet på embedsmandsniveau i Institutionsstyrelsen i ministeriet.

Jeg finder, at jeg i denne redegørelse til statsrevisorerne herefter primært bør forholde mig til spørgsmålene om opfølgning dels i forhold til den daværende bestyrelse og ledelse ved Luftfartsskolen, dels internt i ministeriet, idet jeg i øvrigt tillader mig at henvise statsrevisorerne til indholdet af mit ovennævnte talepapir.

Med hensyn til spørgsmålet om opfølgning i forhold til den daværende bestyrelse og ledelse ved Luftfartsskolen kan jeg oplyse, at Undervisningsministeriet har anmodet kammeradvokaten om at undersøge, om der er grundlag for, at en eller flere personer i den daværende bestyrelse og ledelse ved Luftfartsskolen erstatningsretligt søges draget til ansvar. Da denne undersøgelse

endnu ikke er afsluttet, vil jeg i denne redegørelse til statsrevisorerne ikke endeligt kunne give min redegørelse for, hvorledes jeg vil forholde mig til rigsrevisors beretning og statsrevisorernes bemærkninger hertil. Så snart resultatet af kammeradvokatens undersøgelse foreligger, vil jeg derfor fremsende en supplerende redegørelse til statsrevisorerne om sagen. Kammeradvokaten har over for Undervisningsministeriet oplyst, at han forventer at have afsluttet sin undersøgelse i løbet af april måned d.å.

For at tilvejebringe et grundlag for mine vurderinger af, hvilke initiativer jeg kan tage med henblik på internt i ministeriet at følge op på beretningen og statsrevisorernes bemærkninger, har jeg foranlediget gennemført en juridisk undersøgelse i ministeriet herom.

Med henblik på at foretage en gennemgang af det samlede begivenhedsforløb i beretningsperioden 1997-2002 har to juridiske chefer i ministeriet gennemgået alt skriftligt materiale i ministeriet om sagen. Der har ved undersøgelsen ikke skullet indhentes udtalelser eller lignende fra implicerede embedsmænd eller andre.

Jeg vedlægger til statsrevisorernes orientering som bilag til denne redegørelse en kopi af den redegørelse, som jeg har modtaget fra de to juridiske chefer.

I redegørelsen fra de to juridiske chefer er om det juridiske grundlag for en vurdering af sagen, der ifølge disse især er den dagældende lov om erhvervsskoler, tjenestemandsløven og almindelige forvaltningsretlige grundsætninger, bl.a. anført følgende:

"Det forhold, at ministeriets tilsyn med en erhvervsskole vil kunne kritiseres, indebærer ikke, at ministeriets tilsyn som følge heraf også har været mangelfuldt på en retsstridig måde.

Dette skal ses på baggrund af, at uanset, at loven – som anført af rigsrevisor i sin beretning til statsrevisorerne – indeholder bestemmelser, der giver ministeriet mulighed for at reagere over for skoler, der kommer i økonomiske vanskeligheder og/eller overtræder gældende regelsæt, så må de samme bestemmelser antages at give ministeriet forholdsvis vide rammer for udøvelse af et skøn for, hvorledes tilsynet i de enkelte konkrete tilfælde bør udøves. Det fremgår således af loven, at det tilsyn, som ministeriet varetager under ministerens ledelse, også lovligt kan varetages ud fra uddannelsespolitiske hensyn såsom hensyn til, om der er behov for en skole, jf. lovens § 2, stk. 3 og 4. Sammenhængen mellem bestemmelserne i lovens § 2, stk. 1, 3 og 4, indebærer, at ministeren i vurderingen af, om der er behov for en skole, lovligt kan lægge vægt på, om skolen fortsat indgår som et hensigtsmæssigt led i en landsomfattende planlægning til opfyldelse af konstaterede eller forventede behov for sådanne skoler, jf. § 2, stk. 1. Vurderingen af dette spørgsmål må antages at give ministeren en ganske vidtgående margin for udøvelse af et skøn ud fra en afvejning af uddannelsespolitiske hensyn over for efter omstændighederne modsatrettede hensyn.

Det må tillige inddrages, at ministeren/ministeriet i sit tilsyn, herunder i afgørelsen af, om nogle af lovens sanktionsbeføjelser kan og skal tages i anvendelse, også er bundet af almindelige forvaltningsretlige retsgrundsætninger som f.eks. det almindelige forvaltningsretlige proportionalitetsprincip. Dette har fundet udtryk bl.a. i erhvervsskolelovens § 4, stk. 2, hvorefter selv anvendelse af den forholdsvis milde påbudssanktion i tilfælde, hvor en skoles virksomhed ikke er i overensstemmelse med erhvervsskoleloven, ikke er obligatorisk for ministeren/ministeriet at anvende. Bestemmelsen giver således ministeren/ministeriet mulighed for efter et skøn i det

konkrete tilfælde at undlade at anvende den mildeste sanktion efter loven over for en skole, uanset at dens virksomhed ikke er i overensstemmelse med bestemmelserne i erhvervsskolelovgivningen. Derimod skal ministeren ifølge lovens § 23 a snarest iværksætte foranstaltninger til genoprettelse af en lovlig og forsvarlig forvaltning. Sådanne foranstaltninger vil efter omstændighederne kunne være foranstaltninger, som har til formål at sikre, at genoprettelsen af en lovlig og forsvarlig forvaltning på kortere eller længere sigt sker ved, at skolen sammenlægges med en eller flere andre skoler, hvilket ikke er i strid med det princip, der har fundet udtryk i § 3, hvorefter tiloversbleven formue i tilfælde af en erhvervsskoles ophør anvendes til undervisnings- og uddannelsesformål efter undervisningsministerens bestemmelse. Dette princip må endvidere antages at være et udtryk for ministerens overordnede ansvar for at sikre, at der tages skyldige økonomiske hensyn ved forvaltningen af de statslige midler, som samlet er bevilliget til uddannelsesformål, jf. herved § 3 i lov om revisionen af statens regnskaber m.m.

Det følger af det oven for anførte, at ikke ethvert forhold, herunder en prioritering af ministerens handlingsbeføjelser efter loven, i ministeriets tilsyn, som efterfølgende måtte kunne give anledning til kritik, samtidig vil være ulovligt.

Med hensyn til Undervisningsministeriets interne retningslinjer for regnskabsmæssige og lønmæssige tilsyn har ministeriet udarbejdet en intern vejledning til brug ved gennemgangen af 2000-årsregnskaberne. Vejledningen er også anvendt ved senere regnskabsgennemgange. Som det fremgår af Rigsrevisionens beretning pkt. 139, har der for årene før 2000 ikke foreligget en egentlig vejledning for regnskabsgennemgangen, men blot et tjekskema med kontrolpunkter. Vi kan hertil supplerende oplyse, at daværende undervisningsminister Margrethe Vestager ved brev af 9. november 1998 skrev følgende til styrelseschef Berrit Hansen:

"Som følge af Undervisningsministeriets nye struktur, herunder oprettelse af Institutionsstyrelsen, bemyndiges styrelseschefen for Institutionsstyrelsen til med virkning fra dags dato uden ministerforelæggelse at træffe afgørelse på ministerens vegne i følgende sager:

...

III. Konkrete sager

Almindelige konkrete sager inden for IS's [*Institutionsstyrelsen, vores bemærkning*] lovgivningsområde, dvs. løbende drift ...

...

Uanset om bemyndigelse er givet efter dette brev, skal alle sager af politisk betydning foreligges til minister-resolution gennem departementschefen med styrelseschefens indstilling."

...

To betingelser skal være opfyldt, for at en tjenestemand kan ifalde et disciplinært ansvar efter tjenestemandenslovens § 24.

Der skal for det første objektivt foreligge en tjenesteforseelse, og forholdet skal for det andet subjektivt kunne tilregnes tjenestemanden som forsætligt eller uagtsomt. I praksis er således blevet stillet krav om, at en pligttilsidesættelse skal være af en vis grovhed for at kunne danne grundlag for et disciplinært ansvar. Grovhedskravet er udtryk for en helhedsorienteret vurdering af grovheden af såvel den subjektive, som objektive side af de begåede handlinger eller undladelser.

Fejlskøn, fejlprioriteringer og lignende kan således i almindelighed ikke udgøre det fornødne grundlag for disciplinærfølgning. Der kan begås fejl, uden at det har karakter af en egentlig tjenstlig forseelse. I sådanne tilfælde, som ikke er så graverende, men alligevel alvorlige, kan en minister eller øverste ledelse i kraft af ledelsesbeføjelsen give kritik eller "næser" i form af tjenstlige tilrettevisninger uden for § 24 i tjenestemandsløven. Det kan for eksempel ske mere formløst i mundtlig form, og der er ikke formelt krav om registrering på tjenstemands personsag."

De to juridiske chefer har herefter i deres vurdering af sagen anført bl.a. følgende:

"I vurderingen af, om der på baggrund af statsrevisorernes og rigsrevisors kritik er grundlag for ministeriet for at iværksætte en tjenstlig undersøgelse mod en eller flere chefer i ministeriet med ansvar for tilsynet med Luftfartsskolen, er det derfor af væsentlig juridisk betydning, om ministeriet i sit tilsyn med Luftfartsskolen har handlet ulovligt i forhold til de kritiserede forhold.

Der må i den forbindelse lægges betydelig vægt på, hvad der har været baggrunden for, at ministeriet i sit tilsyn har ageret som sket – og som har givet anledning til kritik. Dette skyldes, at i tilfælde af, at der har været en i lovens forstand saglig begrundelse fra de pågældende ansvarlige chefers side til deres dispositioner i varetagelsen af deres ledelse af ministeriets tilsynsopgave over for Luftfartsskolen, vil der efter vores opfattelse ikke være grundlag for at statuere, at de pågældende objektivt set har begået en tjenstlig forseelse, uanset at deres dispositioner efterfølgende kan give anledning til kritik. De pågældende chefer vil i så fald have truffet dispositioner, som har ligget inden for den forholdsvis vide margin, som loven har givet ministeriet mulighed for at udøve et skøn indenfor i den nærmere tilrettelæggelse af tilsynet med Luftfartsskolen.

...

Vi må efter vores gennemgang af samtlige de foreliggende dokumenter i ministeriets sager vedrørende tilsynet med Luftfartsskolen konstatere, at der blandt disse dokumenter ikke findes en klar og udtrykkelig dokumentation for, at baggrunden for ministeriets dispositioner i det løn- og regnskabsmæssige tilsyn med skolen primært har været hensynet til de påbegyndte drøftelser om fusion. Der er således ikke gjort nogle eksplicitte notater på de relevante sager eller andre sager vedrørende Luftfartsskolen om baggrunden for ministeriets prioriteringer af hensynet til fusionen frem for en opfølgning på det løn- og regnskabsmæssige tilsyn 1998-2001. Endvidere må vi konstatere, at vi ikke har fundet oplysninger om, at embedsmænd med ansvar for ministeriets tilsyn med Luftfartsskolen har forelagt spørgsmålet om tilrettelæggelse og prioritering af Undervisningsministeriets tilsyn med Luftfartsskolen for den daværende undervisningsminister. Ledelsesmæssige beslutninger herom i ministeriet ses ifølge sagsmaterialet alene at være truffet på embedsmandsniveau i Institutionsstyrelsen i ministeriet.

...

Det må derfor på grundlag af det materiale, som vi nu har gennemgået, være vores – foreløbige, jf. nedenfor – konklusion, at der ikke synes at være grundlag for ministeriet for at iværksætte en tjenstlig undersøgelse mod en eller flere chefer i ministeriet med ansvar for ministeriets tilsyn med skolen i beretningsperioden, da der ikke på objektivt grundlag ses at være begået nogen tjensteforseelse af nogle af disse.

På baggrund af den daværende styrelseschefs internt, klart tilkendegivne prioritering af, at skolens problemer skulle søges løst gennem den fusion, som der på daværende tidspunkt var forhandlinger i gang om, er det endvidere – foreløbigt, jf. nedenfor – vores opfattelse, at der heller ikke er noget grundlag for at meddele tjenstlige tilrettevisninger til nogle af de pågældende chefer, som fortsat gør tjeneste i ministeriet.

Vi har ikke fundet nogen anledning til at vurdere, om der ville have været grundlag for at meddele nu fratrådte styrelseschef Berrit Hansen en sådan tjenstlig tilrettevisning for den skete prioritering i ministeriets tilsyn med Luftfartsskolen mv., hvis hun fortsat havde gjort tjeneste i ministeriet. Baggrunden herfor er, at en pensioneret embedsmand ikke er undergivet den diskretionære ledelsesbeføjelse.

Ovenstående vurderinger fra vores side er foretaget med følgende forbehold, som efter vores opfattelse kan give anledning til at søge sagens omstændigheder nærmere afklaret, inden der tages endelig stilling til, om sagen bør foranledige, at ministeriet iværksætter tjenstlige undersøgelser mod en eller flere af ministeriets chefer.

Den undersøgelse, som ministeriet har anmodet kammeradvokaten om at foretage af, om der er grundlag for at søge tidligere bestyrelsesmedlemmer eller ledere ved Luftfartsskolen draget erstatningsretligt til ansvar for tab, som er påført skolen, vil tillige kunne tilvejebringe oplysninger af betydning for de spørgsmål, som vi har fået til opgave at vurdere.

Vi må derfor anbefale, at ministeriet først tager endelig stilling til den interne opfølgning i forhold til de pågældende chefer, når de herover beskrevne, eventuelt relevante oplysninger måtte foreligge, og at ministeren i sin redegørelse til statsrevisorerne tager et forbehold herfor, idet hun dog samtidig bør give tilsagn om at vende tilbage til dette spørgsmål i sagen over for statsrevisorerne, når kammeradvokatens undersøgelse er afsluttet."

Jeg finder, at jeg som minister må tage dette resultat af den juridiske undersøgelse og vurdering af sagen til efterretning, idet jeg dog har noteret mig bemærkningen om, at der i forbindelse med kammeradvokatens igangværende undersøgelse om en mulig opfølgning i forhold til daværende medlemmer af bestyrelse og ledelse ved Luftfartsskolen også vil kunne fremkomme oplysninger af relevans for spørgsmålet om opfølgning internt i ministeriet. Skulle dette ske, vil jeg give statsrevisorerne meddelelse herom.

Med hensyn til spørgsmålet om sagsdokumentationen i ministeriet i form af sagsreferater, mødereferater mv. kan jeg med henvisning til det, som jeg har oplyst herom i mit oven for nævnte svar på et samrådsspørgsmål stillet af Folketingets Finansudvalg, jf. mit ovennævnte talepapir, supplerende oplyse følgende:

Departementschefen har nu over for ministeriets chefer skriftligt præciseret, at der skal ske en yderligere opstramning af de administrative procedurer i den almindelige ekspedition af sager, herunder journaliseringsdisciplinen. I den forbindelse er der iværksat en række initiativer, herunder blandt andet orientering på ministeriets intranet om regler for journalisering og vejledning om de relevante funktioner i it-systemerne. I januar måned er igangsat en intern møderække for alle chefer og medarbejdere om reglerne om dokumenthåndtering, god forvaltningsskik mv. og ministeriets værktøjer til at understøtte disse.

Med hensyn til spørgsmålet om pilotuddannelsens fremtid kan jeg oplyse følgende:

På grund af de store omkostninger ved en hurtig lukning af pilotuddannelsen, besluttede TEC's ledelse i begyndelsen af 2003 at fortsætte med pilotuddannelsen indtil videre. Forventningen var dengang, at 2003 ville resultere i et underskud på ca. 6 mio. kr., og at økonomien ville balancere fra 2004.

Udviklingen har ifølge TEC's daglige ledelse nu efterfølgende vist, at dette ikke vil være muligt. Det er principielt TEC's egen afgørelse, om pilotuddannelsen fortsat skal udbydes på skolen, såfremt gældende regler mv. er opfyldt, herunder også reglerne om indtægtsdækket virksomhed. TEC har over for Undervisningsministeriet oplyst, at skolen er ved at afhænde pilotuddannelsen, og at den forventer, at en endelig afklaring heraf vil være på plads medio marts måned d.å. Jeg vil derfor i den supplerende redegørelse, som jeg ovenfor har givet tilsagn om at afgive, når resultatet af kammeradvokatens undersøgelser foreligger, samtidig med fremsende en orientering til statsrevisorerne om resultatet af den igangværende afhændelse af pilotuddannelsen.

I rigsrevisors beretning behandles også det konkurrencemæssige spørgsmål om Forsvarsministeriets og Undervisningsministeriets ydelse af offentlig støtte til pilotuddannelsen, herunder spørgsmålet om omkostningsfordeling mellem skolens ordinære og indtægtsdækkede virksomhed. Konkurrencestyrelsens undersøgelse af dette spørgsmål viste, at såvel flymekaniker-, som pilotuddannelsen har givet underskud, og at pilotuddannelserne har været finansieret ved øget gældssætning.

Jeg kan oplyse, at Konkurrencerådet den 26. november 2003 har afgjort, at Luftfartsskolen har modtaget konkurrenceforvridende offentlig støtte fra Undervisningsministeriet og Forsvarsministeriet, men at støtten er lovlig i medfør af anden lovgivning end konkurrenceloven. Den pågældende støtte er det tilskud, som udlignede den gæld til Undervisningsministeriet, der blev bevilget ved Luftfartsskolens fusion med andre skoler til TEC (§ 12, stk. 12, i lov om erhvervsskoler), samt den støtte, som Forsvarsministeriet med hjemmel i Akt 307 21/6 2000 har udbetalt til optagelsesprøver og som et statstilskud pr. pilotelev.

Konkurrencerådet har samtidig afgjort, at der ikke som påstået af brancheforeningen Private Kursus Virksomheder er sket krydssubsidiering mellem den offentligt finansieret flymekanikeruddannelse og pilotuddannelsen eller mellem TEC og Luftfartsskolen.

Jeg har på anmodning fra Folketingets Finansudvalg ved det ovennævnte samråd i udvalget lovet at orientere udvalget om min redegørelse om sagen til statsrevisorerne, når den foreligger. Jeg agter derfor i den kommende uge at sende en kopi af denne redegørelse med bilag til udvalgets orientering.

Med venlig hilsen

Ulla Tørnæs

Bilag:

Redegørelse om Undervisningsministeriets tilsyn med Luftfartsskolen med henblik på stillingtagen til intern opfølgning på sagen

Af afdelingschef Per Hansen og kontorchef Ole Hvilsom Larsen

1. Baggrunden for redegørelsen

Statsrevisorerne har den 21. oktober 2003 fremsendt rigsrevisor beretning nr. 1/03 om Undervisningsministeriets tilsyn med Luftfartsskolen til undervisningsministeren sammen med

deres bemærkninger til beretningen. Beretningen og statsrevisorernes bemærkninger hertil indeholder skarp kritik af Undervisningsministeriets tilsyn med Luftfartsskolen.

Det påhviler herefter ministeren senest den 21. februar 2004 til statsrevisorerne at afgive en redegørelse for de foranstaltninger og overvejelser, som beretningen og statsrevisorernes bemærkninger giver anledning til.

For at tilvejebringe et grundlag for undervisningsministerens vurderinger af, hvilke initiativer hun kan tage med henblik på internt at følge op på beretningen og statsrevisorernes bemærkninger, har undervisningsministeren den 19. november 2003 truffet beslutning om, at vi skal foretage en gennemgang af det samlede begivenhedsforløb i beretningsperioden 1997-2002, at gennemgangen skal hvile på alt skriftligt materiale i sagen, at der ikke skal indhentes udtalelser eller lignende fra implicerede embedsmænd eller andre, samt at vi på baggrund af gennemgangen skal afgive indstilling om, hvorledes undervisningsministeren internt kan følge op på beretningen og statsrevisorernes bemærkninger.

For en god ordens skyld bemærkes, at Per Hansen er ansat i Undervisningsministeriet fra den 1. april 2001 og Ole Hvilsom Larsen fra den 1. december 2002.

2. Genstanden og grundlaget for redegørelsen

Vi har fået til opgave at foretage en gennemgang af det samlede begivenhedsforløb i beretningsperioden samt på den baggrund afgive indstilling om, hvorledes undervisningsministeren internt kan følge op på beretningen og statsrevisorernes bemærkninger. Som led i undersøgelsen har vi foretaget en gennemgang af det samlede begivenhedsforløb i sagen om Undervisningsministeriets tilsyn med Luftfartsskolen i beretningsperioden. Denne redegørelse indeholder dog ikke en beskrivelse af forhold, hvor kritikken er rettet mod Luftfartsskolens ledelse eller bestyrelse, eller hvor det drejer sig om fremadrettede forhold (fx rigsrevisors vurdering af det nye tilsyn og behov for sanktionspolitik samt forslag til løsning af problemet med sparsom skriftlig sagsdokumentation).

Det, der er nødvendigt for at fremkomme med en begrundet indstilling om, hvorledes undervisningsministeren internt kan følge op på den rejste kritik, er alene forhold, hvor Undervisningsministeriets tilsyn med Luftfartsskolen er blevet kritiseret af rigsrevisor og statsrevisorerne.

Som følge heraf omfatter denne redegørelse som anført alene de forhold, hvor Undervisningsministeriets tilsyn med Luftfartsskolen er blevet kritiseret af rigsrevisor og statsrevisorerne.

Konkret drejer *rigsrevisors* kritikpunkter sig om,

at Undervisningsministeriet ikke har fulgt op på Rigsrevisionens tidligere undersøgelse om lønforhold ved erhvervsskolerne ved ikke fra 1998 at indføre et skærpet tilsyn med lønforholdene, uanset skolerevisors løbende bemærkninger om overtrædelse af lønregelsæt,

at selv om Undervisningsministeriets gennemgang af Luftfartsskolens årsregnskab for 1998 blev gennemført rettidigt og tilfredsstillende, var opfølgningen herpå ikke tilfredsstillende, og

at Undervisningsministeriets regnskabsgennemgang fra 1999 til 2001 var utilstrækkelig.

Statsrevisorerne har særskilt påtalt undervisningsministerens (dvs. daværende undervisningsminister Margrethe Vestagers) passivitet og mangel på konsekvens i det

økonomiske tilsyn med Luftfartsskolen.

Begivenhedsforløbet er beskrevet på grundlag af det autentiske skriftlige sagsmateriale vedrørende Luftfartsskolen, herunder håndskrevne noter og bemærkninger på sagsakter mv., som fysisk og faktisk findes i Undervisningsministeriet. Dette er i redegørelsen betegnet som *sagsmaterialet*. *Bilag 1* indeholder en oversigt over de forskellige sager vedrørende Luftfartsskolen, som vi har gennemgået. Det gennemgåede sagsmateriale (se bilag 1) svarer i det væsentlige til det sagsmateriale, som Rigsrevisionen har haft adgang til i forbindelse med sin undersøgelse af Undervisningsministeriets tilsyn med Luftfartsskolen og udarbejdelse af beretningen herom. Endvidere er der i *bilag 2* en oversigt over de personer, som har deltaget i behandlingen af de forskellige sager om Undervisningsministeriets tilsyn med Luftfartsskolen, i det omfang de pågældende er omtalt i denne redegørelse.

Det tilføjes, at Undervisningsministeriet i flere tilfælde til brug for Rigsrevisionens udarbejdelse af beretning nr. 1/03 om Undervisningsministeriets tilsyn med Luftfartsskolen efter anmodning fra Rigsrevisionen har udarbejdet faktanotater om konkrete områder og problemstillinger.

Oplysningerne i disse faktanotater har også indgået i den gennemgang af det samlede begivenhedsforløb, som vi har foretaget ved udarbejdelsen af denne redegørelse.

Rigsrevisionen har også foretaget interviews af medarbejdere i Undervisningsministeriet.

Oplysninger, som er fremkommet ved sådanne interviews, har alene kunnet indgå i vores gennemgang af det samlede begivenhedsforløb i det omfang, som de fremgår af rigsrevisors beretning nr. 1/03.

I forbindelse med vores gennemgang af sagsmaterialet er vi blevet opmærksomme på, at ministeriet råder over nogle backup-kopier af gamle elektroniske postkasser (e-mails mv.) pr. 31. maj 2002.

Da det ikke kan udelukkes, at disse historiske postkasser kunne indeholde oplysninger af betydning for spørgsmålet, som vi har fået til opgave at vurdere, har departementschefen besluttet, at vores undersøgelse for alle eventualiteters skyld skulle søges suppleret med eventuelle nye oplysninger, som måtte kunne fremskaffes ved gennemgang af postkasserne.

Gennemgangen er i første omgang foretaget ved en elektronisk søgning efter e-mails, der indeholder relevante nærmere bestemte ord med relation til Luftfartsskolen. *Bilag 4* indeholder en oversigt over de søgeord, som den elektroniske søgning er foretaget på grundlag af. De e-mails, som indeholder et af de pågældende søgeord, er blevet åbnet og gennemgået. Det skal i den forbindelse understreges, at der ved vurderingen af oplysninger i e-mail mv., som er fremkommet ved gennemgangen af postkasserne, må tages skyldig hensyn til, at undersøgelsen alene har givet et øjebliksbillede af postkassernes indhold pr. 31. maj 2002.

Gennemgangen har omfattet postkasser til 31 aktuelt ansatte medarbejdere i ministeriet, som på en eller anden måde har deltaget i tilsynet med Luftfartsskolen i løbet af 1997-2002. Forinden iværksættelse af undersøgelsen har vi – i henhold til persondatalovens regler – indhentet samtykke fra de pågældende medarbejdere. Samtlige implicerede medarbejdere har afgivet samtykke.

3. Gennemgang af begivenhedsforløbet i sagen om Undervisningsministeriets tilsyn med Luftfartsskolen

3.1. Opfølgning på Rigsrevisionens undersøgelse af lønforhold

Som opfølgning af Rigsrevisionens beretning nr. 3/97 om lønforhold ved erhvervsskolerne, der bl.a. byggede på en lønundersøgelse af Luftfartsskolen, foretog Undervisningsministeriet fra 1996 og indtil 1998 en omfattende og grundig sagsbehandling inkl. mødevirksomhed og brevveksling med Luftfartsskolen om skolens administration af lønregler, overenskomster m.m. Rigsrevisor har vurderet, at det medførte forbedringer i lønadministrationen (beretningens pkt. 157).

Herefter hedder det i beretningens pkt. 157:

"Rigsrevisionen har fået oplyst, at ministeriets lønekspertes årsager i perioden 1998-2002 ikke førte et særligt løntilsyn med skolens administration af lønreglerne." I rigsrevisors sammenfatning efter pkt. 158 er det anført, at rigsrevisor finder det utilfredsstillende, at Undervisningsministeriet fra 1998 ikke førte et særligt skærpet tilsyn med lønforholdene ved Luftfartsskolen uanset revisors løbende bemærkninger om overtrædelser af lønregelsæt. Vores gennemgang af sagsmaterialet viser, at fra 1998 og frem er løntilsynet med Luftfartsskolen varetaget som en del af regnskabsgennemgangen mv.

Undervisningsministeriet rettede ved brev af 21. september 1999 i forbindelse med gennemgangen af årsregnskab mv. for 1998 således henvendelse til Luftfartsskolen og anmodede skolen om at redegøre for en lang række udførlige spørgsmål, herunder 13 specifikke spørgsmål vedrørende lønområdet. Skolen blev bedt om at redegøre for hvert enkelt lønforholds løsning, konsekvenser og status. Ministeriet har rykket Luftfartsskolen for svar nogle gange, men de stillede spørgsmål er aldrig blevet besvaret. Begivenhedsforløbet i forbindelse med gennemgangen af årsregnskab mv. for 1998 er nærmere beskrevet i pkt. 3.3 nedenfor. Endvidere fremgår det af sagsmaterialet, at Tilskudskontoret i Undervisningsministeriets Institutionsstyrelse i forbindelse med gennemgangen af årsregnskab mv. for 1999 og 2000 medio juli 2001 har brevvekslet med Juridisk Kontor i ministeriets Institutionsstyrelse om, hvorvidt ministeriet skulle følge op på de bemærkninger om lønninger, som revisionsprotokollaterne for de 2 regnskabsår indeholder. Resultatet af brevvekslingen blev, at ministeriet ikke forfulgte bemærkningerne i revisionsprotokollaterne yderligere, hvorefter ministeriet ved brev af 13. maj 2002 til skolen meddelte, at gennemgangen af årsregnskab mv. for 1999 og 2000 ansås for afsluttet. Begivenhedsforløbet i forbindelse med gennemgangen af årsregnskab mv. for 1999 og 2000 er nærmere beskrevet i pkt. 3.4 nedenfor.

Sagsmaterialet indeholder ikke oplysninger om Undervisningsministeriets udøvelse af løntilsyn i forbindelse med gennemgangen af årsregnskab mv. for 2001. Begivenhedsforløbet i forbindelse med gennemgangen af årsregnskab mv. for 2001 er nærmere beskrevet i pkt. 3.7 nedenfor.

Det fremgår derimod af sagsmaterialet, at Undervisningsministeriet i 2002 har været inddraget i bl.a. spørgsmålet om lovligheden af de i 2000 og 2001 af Luftfartsskolen indgåede kontrakter om ansættelse på åremål af ledere ved skolen. Det skete på baggrund af en henvendelse fra Hovedstadens Tekniske Skole (senere Teknisk Erhvervsskole Center (TEC)) først mundtligt på et møde i Institutionsstyrelsen den 28. februar 2002 og senere ved brev af 16. april 2002.

Ifølge en e-mail af 28. februar 2002 fra Birgitte Ammitzbøll til bl.a. Kirsten H. Petersen blev der i Juridisk Kontor i Institutionsstyrelsen straks efter mødet med Hovedstadens Tekniske Skole tidligere samme dag igangsat en særskilt undersøgelse af lønforholdene for 8 mellemledere, som

havde fået individuelle, uopsigelige åremålskontrakter.

I ét tilfælde var åremålstillægget på 76 pct. af lønnen og i 2 tilfælde på 43 pct. af lønnen, mens det i de resterende tilfælde lå på 7-26 pct., hvilket er inden for det normale område for åremålstillæg på 30 pct. eller derunder.

I et notat af 5. marts 2002 til sagen er bl.a. anført følgende om åremålstillæggene:

"Ifølge rammeaftalens § 4 ydes et åremålstillæg til den løn, der gælder for stillingen.

Åremålstillægget aftales i hvert enkelt tilfælde. Åremålstillæggets kan højest udgøre op til 25 pct., hvis der er sikret en tilbagegangsstilling, jf. retningslinierne i PAV [*Personale Administrativ Vejledning, vores bemærkning*].

Da der, som nævnt, er indsat en bestemmelse om, at åremålsansættelsen er uden tilbagegangsklausul, er der ingen maksimumgrænse for åremålstillægget.

Der er således ikke noget ulovligt i, at give 85 pct. [*rettelig 76 pct., vores bemærkning*] af lønnen som åremålstillæg, som det er tilfældet her. UVM [*Undervisningsministeriet, vores bemærkning*] ville nok ikke have godkendt [*rettelig anbefalet, vores bemærkning*] et tillæg af den nævnte størrelse, men der kræves ingen forhåndsgodkendelse fra UVM."

Ved vores gennemgang af gamle elektroniske postkasser har vi fundet en e-mail (en såkaldt kædebesked) af 5. marts 2002, som er afsendt fra Kirsten H. Petersens postkasse til Birgitte Ammitzbøll, hvoraf det fremgår, at notatet af 5. marts 2002 er udarbejdet af bl.a. Kirsten H. Petersen.

Ifølge sagsmaterialet kontaktede Institutionsstyrelsens Juridisk Kontor Personalestyrelsen vedrørende praksis for størrelse af åremålstillæg og om lønforholdene for forsvarers piloter. Vi har ved vores gennemgang af gamle elektroniske postkasser fundet en e-mail af 12. marts 2003 fra Kirsten H. Petersen til Birgitte Ammitzbøll, at den pågældende medarbejder i Personalestyrelsen, som Kirsten H. Petersen havde talt med, tidligere havde set åremålstillæg på højest 37 pct.

I et sammenfattende notat 12. juni 2002 til sagen, som er udarbejdet af Kirsten H. Petersen, er følgende anført sidst i notatet:

"Jeg har ikke bemærkninger til aflønningen. Der er tale om folk, som ville modtaget meget høje lønninger i det private, og derfor må man betale. Udbud/efterspørgsel. Jeg mener dog, at skolen fremover bør aflønne med ny løn med alm. opsigelsesregler. Hvis der indgås åremålskontrakter skal de ligeledes indeholde opsigelsesklausuler.

Birgitte Ammitzbøll har den 13. juni 2002 med håndskrift anført følgende bemærkning på notatet ud for det foran citerede afsnit:

"Ja, vi skal give skolen en tilbagemelding hvori dette må præciseres.

BA 13/6-02"

Notatet er samme dag af Birgitte Ammitzbøll blevet forelagt for Institutionsstyrelsens Forhandlingskontor med forespørgsel om, hvorvidt Forhandlingskontoret har bemærkninger hertil. Bente Ørum har den 14. juni 2002 med håndskrift anført følgende bemærkning på notatet lige under den citerede påtegning af Birgitte Ammitzbøll:

"Enig, og jeg synes heller ikke vi skal kommentere lønniveauet, da det måske er lidt problematisk.
14/6 02 BØ"

Den sidste ekspedition i den sag er Undervisningsministeriets brev af 21. juni 2002, hvori

ministeriet bl.a. skrev følgende til Hovedstadens Tekniske Skole (senere TEC):

"Gennemgangen giver os ikke anledning til at foretage yderligere. Vi skal dog anmode skolen om, at der i åremålskontrakterne fremover indføres bestemmelser om afskedigelse, idet også åremålsansatte bør kunne afskediges efter de almindelige regler om afskedigelse i den pågældende overenskomst. Vi skal endvidere henlede opmærksomheden på, at skolen i stedet for åremålsansættelse bør overveje at ansætte de pågældende på almindelige ansættelsesvilkår og aflønne dem efter statens regler om ny løn."

Brevet er underskrevet af Birgitte Ammitzbøll.

3.2. Undervisningsministeriets gennemgang af Luftfartsskolens årsregnskaber mv.

Rigsrevisionen har bl.a. undersøgt forløbet af Undervisningsministeriets regnskabsgennemgang for 1998-2001 med henblik på at vurdere, om ministeriets tilsyn har været foretaget på en tilfredsstillende måde.

I rigsrevisors sammenfatning efter pkt. 171 er der anført følgende:

"Ministeriets opfølgning på regnskabsgennemgangen for 1998 var derimod ikke tilfredsstillende, da delvist svar fra Luftfartsskolen på ministeriets skrivelse fra august 1999 først forelå i 2001 og resten af Undervisningsministeriets spørgsmål fra september 1999 forblev ubesvarede.

Rigsrevisionen finder, at ministeriet, som konsekvens af skolens manglende besvarelser på ministeriets henvendelse vedrørende regnskabet for 1998, burde have grebet ind ved fx anvendelse af lovens sanktionsmuligheder.

Regnskabsgennemgangen for de efterfølgende år var efter Rigsrevisionens opfattelse utilstrækkelig, især da skrivelserne med ministeriets bemærkninger vedrørende regnskabsgennemgangen blev udsendt til Luftfartsskolen meget sent i forløbet eksempelvis for 1999 ca. 2 år efter regnskabsafleggelsen.

Ministeriet reagerede først over for skolen i juli 2000 – tvunget af omstændighederne – idet de centralt udbetalte skolelønninger oversteg ministeriets tilskud til skolen. Skolen optog i realiteten dermed et uhjemlet lån i ministeriet.

Det er Rigsrevisionens opfattelse, at hensynet til spørgsmålet om fusionen og pilotuddannelsens usikre fremtid ikke burde have afholdt ministeriet fra at etablere et skærpet tilsyn. Et skærpet tilsyn kunne have været medvirkende til at afdække de mange problemer på skolen før fusionen, hvilket også ville have været til gavn for de øvrige fusionspartnere."

Statsrevisorerne har i deres bemærkninger til rigsrevisors beretning anført følgende:

"Statsrevisorerne påtaler skarpt undervisningsministerens [*dvs. den tidligere undervisningsminister Margrethe Vestager, vores bemærkning*] passivitet og mangel på konsekvens i det økonomiske tilsyn med Luftfartsskolen og henleder Folketingets opmærksomhed på denne sag.

...

Statsrevisorerne finder det i den aktuelle sag en skærpende omstændighed, at Undervisningsministeriets passivitet til dels skyldtes hensynet til planerne for fusionen i Teknisk Erhvervsskole Center (TEC), hvorved Luftfartsskolens problemer også fik konsekvenser for de andre erhvervsskoler i TEC."

Vores gennemgang af sagsmaterialet vedrørende de forskellige sager om Luftfartsskolen er

nærmere beskrevet i *pkt. 3.3-3.8* nedenfor.

Beskrivelsen er i sagens natur koncentreret om Undervisningsministeriets gennemgang af årsregnskab mv. for 1998-2001 (*pkt. 3.3-3.4 og 3.7*), men er suppleret med en særskilt beskrivelse af sagsmaterialet om ministeriets ydelse af lån på 8,7 mio. kr. til Luftfartsskolen (*pkt. 3.5*) og om Luftfartsskolens fusion med Lyngby Tekniske Skole, Metalindustriens Fagskole og FagHøjskolen under navnet Hovedstadens Tekniske Skole (senere Teknisk Erhvervsskole Center (senere TEC)) (*pkt. 3.6*). Herudover indeholder *pkt. 3.8* en kort beskrivelse af vores gennemgang af de ministersager om Luftfartsskolen, som ministeriet har behandlet i beretningsperioden.

3.3. Gennemgang af årsregnskab mv. for 1998

Det fremgår af sagsmaterialet, at Luftfartsskolen ved brev af 27. maj 1999 til Undervisningsministeriet indsendte årsregnskab for 1998 samt revisionsprotokollat af 11. marts 1999. I det eksemplar af revisionsprotokollatet, som ligger på sagen, mangler side 1-9. Årsregnskabet og revisionsprotokollatet er den 28. maj 1999 modtaget i Tilskudskontoret i ministeriets Institutionsstyrelse, som ved brev samme dag til Luftfartsskolen kvitterede for modtagelsen.

På baggrund af Undervisningsministeriets gennemgang af skolens elektronisk indberettede regnskabsresultater for 1998 rettede Undervisningsministeriet ved brev af 4. august 1999 henvendelse til Luftfartsskolen og anmodede om en redegørelse for diverse nøgletal, bestyrelsens eventuelle planer om iværksættelse af påtænkte eller vedtagne planer til omstilling/genopretning osv. samt tidshorisont herfor. Ministeriet bad om svar fra skolen på henvendelsen senest den 3. september 1999. Brevet er underskrevet af Lisbeth Helgehn for Charlotte Tang. Den 7. september 1999 modtog Undervisningsministeriet de manglende sider af revisionsprotokollatet fra Luftfartsskolen.

Undervisningsministeriet redegjorde herefter ved brev af 21. september 1999 til Luftfartsskolen for de forhold, som ministeriet havde fundet anledning til at fremhæve i forbindelse med sin gennemgang af skolens årsregnskab og revisionsprotokollat for 1998. I brevet stillede ministeriet en lang række udførlige spørgsmål til skolen, herunder 13 specifikke spørgsmål vedrørende lønområdet, og bad skolen redegøre for hvert enkelt lønforholds løsning, konsekvenser og status. Ministeriet bad om svar fra skolen på henvendelsen senest den 19. oktober 1999. Brevet er underskrevet af Lisbeth Helgehn.

Af påtegning på én af de mange kopier af brevet af 21. september 1999, der befinder sig blandt sagsmaterialet, fremgår, at der den 28. september 1999 blev lagt en kopi af brevet til Erik Byrnard, der var ansat i Undervisningsministeriets Uddannelsesstyrelse. Erik Byrnard havde tidligere ved e-mail af 19. august 1998 til Charlotte Tang bedt om oplysninger om Luftfartsskolens økonomi, idet han henviste til, at der var problemer med skolen af uddannelsesmæssig art.

Ifølge påtegning på en anden kopi af brevet af 21. september er det anført, at der er lagt kopi til Henning Kraiberg Knudsen og Charlotte Tang. Der er så vidt ses ikke dokumentation for, at der er lagt kopi af brevet til andre i Undervisningsministeriet.

Der befinder sig blandt sagsmaterialet et udkast til brevet af 21. september 1999. Udkastet er dateret den 16. september 1999. Det fremgår af Lisbeth Helgehns håndskrevne påtegning, at hun den 17. september 1999 lagde udkastet til Henning Kraiberg Knudsen til godkendelse inden

postafsendelse. På dette udkast har Henning Kraiberg Knudsen med håndskrift gjort følgende notat:

"Det ser ud til at være en meget omhyggelig revisor. Nogle få rettelser. Kopi af brevet til mig efter afgang, jeg har en anden sag med denne skole. Skærpet overvågning og evt. tilsyn synes påkrævet, men må afvente fusionsplanerne."

Henning Kraiberg Knudsens påtegning er ikke særskilt dateret.

I en e-mail af 20. oktober 1999 til Lisbeth Helgehn oplyste direktøren for Luftfartsskolen, Bjørn Wichmand følgende:

"Som du måske nok har erfaret har du endnu ikke fået svar fra Luftfartsskolen vedr. de 2 breve i har sendt til os. Vi arbejder på sagerne. Men skrivelsernes omfang og kompleksitet sammenholdt med TG-forløbet [*Teknisk Grundforløb, vores bemærkning*] implementering af andre skrivelser fra UM [*Undervisningsministeriet, vores bemærkning*] og nye internationale regler der skal godkendes af Trafikministeriet, parret med sygdom i vores organisation, betyder at svarene først vil kunne dukke op Tirsdag i næste uge. I håbet om at det kan accepteres."

På udskriften af e-mailen har Lisbeth Helgehn med håndskrift den 26. november 1999 har gjort følgende notat:

"Wichmand bekræftede d.d. at de ikke havde haft tid til endnu at sende os svar, men efter den 30-11-99 vil noget fremkomme."

Der er endvidere gjort følgende håndskrevne notat på e-mailen:

"Brev af 21-9-99 med opr. svarfrist 19-10-99 med rykker for svar på vores brev af 4-8-99 m/svfr. 3-9-99."

Det fremgår ikke særskilt, hvem der har lavet denne påtegning, men det er formentlig Lisbeth Helgehn, da håndskriften her har meget stor lighed med den anden påtegning på e-mailen, der som nævnt er foretaget af Lisbeth Helgehn. Det fremgår heller ikke, hvornår dette notat er skrevet på e-mailen.

Den næste ekspedition i forbindelse med gennemgangen af årsregnskab for 1998 er et brev af 30. juni 2000 fra Undervisningsministeriet til Luftfartsskolen, hvori ministeriet anmodede skolen om besvare eller oplyse, hvornår ministeriet kunne forvente at få et svar på ministeriets breve af 4. august og 21. september 1999. Brevet af 30. juni 2000 er egentlig sendt i forbindelse med behandling af ministeriets sag om gennemgangen af årsregnskab mv. for 1999. Dette tilskriver vi det forhold, at det fremgår af revisionsprotokollat for 1999, at ministeriets breve af 4. august og 21. september 1999 vedrørende årsregnskab for 1998 ikke var besvaret af skolen. Brevet er underskrevet af Henning Kraiberg Knudsen.

Luftfartsskolen reagerede herpå ved brev af 17. juli 2000 til Undervisningsministeriet og redegjorde for nogle af skolens problemer, herunder økonomiske. I brevet er endvidere anført følgende:

"På et møde med Institutionsstyrelsen i efteråret 1999, og i en efterfølgende fremsendt skrivelse til UM [*Undervisningsministeriet, vores bemærkning*] dateret 12. februar 2000, har skolen redegjort for de særlige problemer på Luftfartsskolen. Problemerne har dels baggrund i Reform 2000, og dels i de nye internationale regler for luftfarten. Dette er regler som regeringen ved Trafikministeriet har tilsluttet sig, og da skolen skal opfylde begge ministeriers krav uden at nogen

af dem er indstillet på at høre om det andet ministeriums krav, har skolen et generelt problem.

...

Skolen har endnu ikke svaret på 2 breve fra UM dateret den 4. august 1999 og 21. september 1999. Disse breve vil blive besvaret inden udgangen af denne måned. Da skolen har været trængt likviditetsmæssigt, og da der har været ført seriøse drøftelser om sammenlægninger med andre skoler i hovedstaden, har bestyrelsen ikke fundet det hensigtsmæssigt at ansætte en ny administrationschef. Dette har betydet, at skolens direktør har måtte arbejde med et betydelig arbejdsbelastning bl.a. på grund af dette og de ovenstående problemer med reformer ...

Ændringerne i skolens økonomiske grundlag har ligeledes ændret sig radikalt i perioden, hvorfor det vil være meget svært og uklogt, at drage nogle konklusioner på baggrund af de empiriske værdier."

Det af Luftfartsskolen nævnte brev af 12. februar 2000 er ikke at finde blandt sagsmaterialet. Der foreligger heller ikke oplysninger i sagsmaterialet om det nævnte møde i efteråret 1999 mellem Luftfartsskolen og Institutionsstyrelsen. Ved vores gennemgang af gamle elektroniske postkasser har vi dog fundet en e-mail (en såkaldt mødeindkaldelse) af 15. september 1999, som er afsendt fra Berrit Hansens postkasse til bl.a. Hanna Dam, som har accepteret mødeindkaldelsen, og Jørgen Winther. Mødeindkaldelsen vedrører et møde den 20. september 1999 med formand for Luftfartsskolens bestyrelse og for Metalindustriens Fagskole, John Højlund og formanden for Lyngby Tekniske Skole. Det fremgår, at mødet skulle vedrøre fusioner i købehavnsområdet. Vi har ikke fundet andre supplerende oplysninger om dette møde.

Den næste ekspedition i forbindelse med gennemgangen af årsregnskab for 1998 er et brev af 16. marts 2001 fra Luftfartsskolen, hvorved skolen rettede henvendelse til Undervisningsministeriet vedrørende årsregnskab 1998 mv. og skolens økonomiske forhold. Selv om der indledningsvis i brevet er henvist til ministeriets breve af 4. august og 21. september 1999, redegjorde skolen alene for (nogle af) de forhold (og kun delvis), som er omhandlet i ministeriets brev af 4. august 1999. Afslutningsvis i brevet hedder det:

"Dette er så langt, jeg er nået med redegørelsen i denne omgang. På grund af det store tidsforbrug, der kræves i forbindelse med besvarelse af brevene, samt det faktum, at svaret har været meget længe undervejs, skal jeg hermed bekræfte, at yderligere informationer vil blive fremsendt løbende, i henhold til de to omtalte breve."

Ifølge sagsmaterialet er der ikke foretaget yderligere ekspeditioner i Undervisningsministeriet i forbindelse med gennemgangen af årsregnskab mv. for 1998.

Begivenhedsforløbet vedrørende henholdsvis Undervisningsministeriets ydelse af lån til Luftfartsskolen og dennes fusion med Lyngby Tekniske Skole, Metalindustriens Fagskole og FagHøjskolen er nærmere beskrevet i pkt. 3.5-3.6 nedenfor.

3.4. Gennemgang af årsregnskab mv. for 1999 og 2000

Det fremgår af sagsmaterialet, at Luftfartsskolen fremsendte *årsregnskab for 1999* og det tilhørende revisionsprotokollat til Undervisningsministeriet ved brev af 31. marts 2000. Materialet er modtaget i Tilskudskontoret i ministeriets Institutionsstyrelse samme dag.

Undervisningsministeriet kvitterede herefter ved brev af 26. maj 2000 til Luftfartsskolen for modtagelsen heraf. Ifølge brevet manglede side 21-22 i revisionsprotokollatet, som ministeriet

anmodede om at få indsendt senest den 16. juni 2000.

Ved brev af 31. maj 2000 fremsendte Luftfartsskolen de manglende sider i protokollatet.

I sagsmaterialet findes en standardrapport om gennemgang af årsregnskab og revisionsprotokollat for 1999 vedrørende Luftfartsskolen. Rapporten, der foreligger i udfyldt stand, er en intern tjekliste.

Den 30. juni 2000 sendte Undervisningsministeriet et anbefalet brev til Luftfartsskolen vedrørende skolens gæld pr. 2. kvartal 2000. Det fremgår af brevet, at ministeriet da havde opgjort skolens gæld til et nærmere angivet beløb (godt 5 mio. kr.), og at beløbet skulle være ministeriet i hænde senest den 10. juli 2000. Ifølge brevet havde kreditorgælden i april 2000 været knap 2 mio. kr., og det beløb var trods påkrav herom ikke blevet indbetalt til ministeriet. Brevet er underskrevet af Hanne O. Alfredsson.

I et andet brev af 30. juni 2000 anmodede Undervisningsministeriet endvidere Luftfartsskolen om en redegørelse for skolens øjeblikkelige likviditetsmæssige situation, idet ministeriet henviste oplysningerne i årsregnskab mv. for 1999 om skolens anstrengte likviditet. Samtidig gjorde der sig det forhold gældende, at ministeriet havde et betydeligt beløb til gode hos skolen, jf. ovennævnte opgørelse. Med henvisning til bemærkningerne i revisionsprotokollatet om, at ministeriets breve af 4. august og 21. september 1999 vedrørende årsregnskab for 1998 ikke var besvaret af skolen, anmodede ministeriet tillige skolen om at oplyse, hvornår ministeriet kunne forvente at få et svar på de 2 breve. Brevet er underskrevet af Henning Kraiberg Knudsen.

Henning Kraiberg Knudsen orienterede ved notat af 4. juli 2000 Berrit Hansen om Luftfartsskolen.

I notatet hedder det bl.a. følgende:

"Her ud over kan jeg tilføje, at skolen p.t. har en 'kreditorgæld' på 5 mio. kr. til ministeriet, hvilket fremgår af vedlagte kopi af brev af 30. juni 2000. Brevet er sendt anbefalet, da vi har problemer med at få kontakt med skolen.

Desuden har skolens anstrengte likviditet foranlediget revisor til at komme med 'supplerende' oplysninger i påtegningen på årsregnskabet for 1999.

Alt dette har foranlediget mig til at sende vedlagte brev af 30. juni 2000 til skolen. Jeg vil følge op på det, og jeg forventer, at vi i givet fald må indkalde bestyrelsen til møde i ministeriet om alle disse problemer. Brevet er inden afsendelse afhandlet med Lone Østergaard."

Ifølge notatet er der lagt kopi af det til Lisbeth Thorsen, Lone Østergaard, Charlotte Tang og Hanna Dam.

Ved brev af 17. juli 2000 reagerede Luftfartsskolen på Undervisningsministeriets brev af 30. juni 2000 og redegjorde for nogle af skolens problemer, herunder for skolens økonomiske problemer. Brevet er citeret foran i pkt. 3.3.

Den 20. juli 2000 sendte Erik Byrnard en e-mail til Charlotte Tang og Henning Kraiberg Knudsen. I e-mailen er følgende anført:

"Tak for de tilsendte kopier om Luftfartsskolen. Jeg giver BG [*Birgit Gotenborg, vores bemærkning*] en kopi. Men det får mig til huske, at vi har en aftale om gensidig orientering vedr. skolen og måske om et tilsyn, økonomisk, pædagogisk og juridisk på Luftfartsskolen, når støvet har lagt sig, og vi får lidt luft oven på alle disse reformer. Jeg sender derfor vedlagte t.o."

Det vedlagte materiale omhandler ministeriets overvejelser om forlængelse eller afkortning af

uddannelsen til flymekaniker.

Det fremgår af ministeriets brev af 26. juli 2000 til Luftfartsskolen, at skolen medio juli havde indbetalt den skyldige kreditorgæld fra april 2000, mens den resterende gæld til ministeriet ikke var blevet indbetalt. Endvidere fremgår, at skolens gæld var øget med yderligere godt 1,1 mio. kr., og at den herefter udgjorde godt 4,1 mio. kr. Af ministeriets brev fremgår endelig følgende:

"Skolen er efter anmodning fra ministeriet ved brev dateret 17. juli 2000 kommet med en redegørelse for skolens økonomi m.v. Denne redegørelse indeholder ingen særskilt oplysning om afviklingen af skolens gæld.

Under forudsætning af at skolen ikke inden den 8. august 2000 har fået en holdbar løsning om afviklingen af gælden til ministeriet, ser vi os nødsaget til at afskære skolen fra at trække lønninger via SCL fra og med periode II i august 2000."

Brevet er underskrevet af Henning Kraiberg Knudsen.

Luftfartsskolen reagerede prompte herpå ved brev af 27. juli 2000 til Undervisningsministeriet, hvor det hedder følgende:

"Luftfartsskolen har den 27. juli 2000 modtaget Undervisningsministeriets (UM) brev af 26. juli 2000. Af brevet fremgår det, at UM vil stoppe for skolens muligheder for at udbetale løn via det statslige system SCL. Dette vil ske såfremt Luftfartsskolen ikke inden 8. august 2000 har fået en holdbar løsning om afvikling af gælden til ministeriet. På den baggrund og i direkte forlængelse af telefonsamtale med Specialkonsulent Henning Kraiberg Knudsen dags dato, anmoder skolen om et møde med UM med henblik på, at vi sammen kan afklare de sidste udestående punkter, her tænkes især på økonomien i forbindelse med opstarten af Reform 2000 og udbuddet af flymekaniker fremover. Skolen skal anmode om at mødet holes så hurtigt som muligt, især med henblik på fristen 8. august."

Ifølge påtegning på kopi af brevet blev der lagt kopi til bl.a. Charlotte Tang, Hanna Dam, Berrit Hansen og Institutionspolitisk kontor 1.

Tilskudskontoret fremkom ved notat af 2. august 2000 til Hanna Dam med følgende forslag vedrørende Luftfartsskolen:

"Foranlediget af det seneste halve års uro omkring Luftfartsskolen, som ... [*udeladt her, vores bemærkning*], har vi fået den tanke, at det må overvejes, om ikke Luftfartsskolens status i forhold til Undervisningsministeriet bør ændres i retning af den, som fx Skovskolen og AMU-centre har.

...

Vi vil foreslå, at Luftfartsskolen 'sælges' til Forsvarsministeriet eller Trafikministeriet, og herefter – som nævnt – får status som en skole, der bliver godkendt til at gennemføre en erhvervsuddannelse efter § 26, stk. 2 i lov om erhvervsskoler."

Det fremgår af notatet, at der blev lagt kopi af det til Lone Østergaard, Jørgen Winther, Charlotte Tang og Henning Kraiberg Knudsen. Notatet er underskrevet af Henning Kraiberg Knudsen. Charlotte Tang har samme dag med håndskrift påført notatet sine initialer.

Herefter blev der den 4. august 2000 afholdt møde mellem Undervisningsministeriet og Luftfartsskolen. Fra ministeriet deltog Charlotte Tang, Christian Jespersen, Erik Byrnard og Henning Kraiberg Knudsen. Ifølge Henning Kraiberg Knudsens notater fra mødet oplyste Charlotte Tang, at ministeriet inden årets udgang ville se på muligheden for engangstilskud og lån efter §

12, stk. 6. Charlotte Tang anmodede om en redegørelse fra skolen i løbet af 14 dage. I parentes bemærkes, at der i mødenotaterne er anført lån efter § 12, stk. 3, men det er rettelig efter § 12, stk. 6, hvilket også fremgår af det straks nedenfor citerede brev af 7. august 2000 fra ministeriet til skolen.

Ved brev af 7. august 2000 skrev Undervisningsministeriet følgende til Luftfartsskolen:

"I forbindelse med opgørelsen af skolens gæld til ministeriet og skolens redegørelse herom blev der afholdt et møde med direktør Bjørn Wichmand her i ministeriet fredag den 4. august 2000. På dette møde blev det aftalt, at skolen inden den 18. august 2000 fremsender en redegørelse til ministeriet om belysning af udviklingen i skolens økonomi i årene 1999-2001 f.s.v.a. de erhvervsuddannelser, der gennemføres ved skolen, og et begrundet forslag til, hvordan skolen inden for en rimelig tidshorisont kan afvikle sin gæld til ministeriet, herunder skolens evt. stillingtagen til et lån efter § 12, stk. 6 i lov om erhvervsskoler.

Vi betragter mødet den 4. august 2000 som et led i skolens bestræbelser på at finde en holdbar løsning på afvikling af skolens gæld til ministeriet, jf. ministeriets brev dateret den 26. juli 2000."

Brevet er underskrevet af Henning Kraiberg Knudsen.

Luftfartsskolen kommer herefter ved brev af 18. august 2000 med en længere redegørelse vedrørende skolens økonomi mv. Afslutningsvis hedder det i brevet:

"Med udgangspunkt i disse forhold er Luftfartsskolen af den opfattelse at UM [*Undervisningsministeriet, vores bemærkning*] må hjælpe skolen med et ekstraordinært tilskud fra en udviklingspulje, som drøftet som en mulighed på mødet med ministeriet. Skolen vil egenhændigt kunne nedbringe sit mellemværende med UV til ca. 2,5 mill. kr. til ca. periode 13's afslutning. Skolen mener at UM bør betale resten og at såfremt UM vil tilbyde muligheder for lån udover dette må skolen kende de krav jf. lov om erhvervsskoler, som UM vil stille til et sådant lån, herunder specielt om UM vil stille krav om begrænsninger i skolens udbud eller krav om sammenlægninger med andre skoler."

Ved brev af 31. august 2000 bekræftede Undervisningsministeriet modtagelse af Luftfartsskolens brev af 18. august 2000. Det fremgår af brevet, at skolens gæld var øget fra godt 4,1 mio. kr. pr. 1. august 2000 til 6,3 mio. kr. pr. 1. september 2000. Herefter hedder det:

"Vi har gennemgået skolens redegørelse og de vedlagte bilag om skolens økonomi for så vidt angår skolens aktivitet vedrørende erhvervsuddannelserne ved skolen.

Vi finder, at skolens redegørelse på et par centrale punkter ikke giver tilstrækkelige oplysninger til brug ved vores vurdering af den usikre økonomiske situation skolen befinder sig i. Redegørelsen mangler bl.a. et begrundet forslag til, hvordan skolen inden for en rimelig tidshorisont kan afvikle sin gæld til ministeriet. Det fremgår af redegørelsen, at skolen frem til ca. periode 13's afslutning alene kan nedbringe sin gæld til ministeriet til 2,5 mio. kr. Og i forhold til skolens stillingtagen til et evt. lån efter § 12, stk. 6 i lov om erhvervsskoler savner vi skolens vurdering af størrelsen på dette lån evt. baseret på 2-3 økonomimodeller afhængigt af, hvad ministeriet evt. kan yde af ekstra tilskud i forbindelse med EUD-reformen.

...

Set fra ministeriet side giver disse regnskabs- og budgettal [*som er udeladt her, vores bemærkning*] anledning til alvorlig bekymring for skolens økonomi og evne til at afvikle den

akkumulerede gæld og evt. fremtidigt lån til ministeriet.

Andre regnskabs- og budgettal er med til at understøtte denne bekymring, ...

På den baggrund beder vi skolen om – senest den 18. september 2000, at fremkomme med en mere konkret plan for afviklingen af gælden samt et eller flere forslag til et evt. lån."

Brevet er underskrevet af Henning Kraiberg Knudsen.

Henning Kraiberg Knudsen orienterede i et notat af 31. august 2000 Berrit Hansen og Lone Østergaard om brevet til Luftfartsskolen. I notatet hedder det bl.a. følgende:

"Vi har i dag sendt vedlagte brev til Luftfartsskolen, som svar på skolens redegørelse af 18. august 2000.

Som det fremgår af brevet er skolens økonomi, set isoleret på erhvervsuddannelserne, særdeles ringe. ...

I forbindelse med det møde vi havde med skolens direktør Bjørn Wichmand den 4. august 2000, og hvor US [*Uddannelsesstyrelsen, vores bemærkning*] også var repræsenteret, drøftede vi bl.a., at US ville undersøge, om, og i givet fald i hvilket omfang, det var muligt at yde et ekstra tilskud til skolen i forbindelse med forsøg med de nye uddannelser til Reform2000. Det er dette tilskud, der er henvist til sidst i afsnit 4 i brevet. Undersøgelserne i US er ikke afsluttet, med det tyder på, at det ikke er muligt at yde ekstra tilskud fra forsøgspuljen."

Det er med håndskrift påtegnet notatet, at der er lagt kopi heraf til Charlotte Tang.

Berrit Hansen har den 7. september 2000 med håndskrift påtegnet følgende i marginen på notatet af 31. august 2000:

"Til TK [*Tilskudskontoret, vores bemærkning*]:

Husk at give kopier af sådanne 'varsler' til IFO [*Afdelingen for Institutionsforvaltning, vores bemærkning*].

Jeg finder, at vi nu er så langt ude med denne skole, at vi ikke længere kan følge normale procedurer. De bruger statskassen som kassekredit (via SCL), og sammenblander uden tvivl flere økonomier. Min 'løsning' er at sætte Højlund [*formand for bestyrelsen for Luftfartsskolen John Højlund, vores bemærkning*] stolen for døren, dvs. fusion med anden skole og absolut adskillelse/fraspaltning af pilotudd'n.

Lad os tale om situationen (gerne LT [*Lisbeth Thorsen, vores bemærkning*] med), men før yderligere møder/breve skal vi have en slagplan.

Vh Berrit 7/9"

Det fremgår af en håndskreven påtegning, at Lone Østergaard, Charlotte Tang, Hanna Dam og Jørgen Winther har fået fotokopi af notatet med Berrit Hansens påtegning.

Charlotte Tang har med håndskrift gjort notat på e-mailen om, at hun havde lagt kopi af den til Henning Kraiberg Knudsen, Christian Steener Eriksen, Finn Møller Larsen samt Hanne O. Alfredsson med besked om, at de skulle drøfte sagen med hende.

I en e-mail af 8. september 2000 fra Anne Kamper til en medarbejder i Forsvarsministeriet blev Forsvarsministeriet inviteret til et møde i Undervisningsministeriet med henblik på en drøftelse af Luftfartsskolens situation. Der er i e-mailen henvist til en telefonsamtale af samme dato mellem Jørgen Winther og en orlogskaptajn i Forsvarsministeriet. Jørgen Winther og Charlotte Tang har modtaget e-mailen til orientering. Mødet blev afholdt den 18. september 2000. Ifølge et

håndskrevet referat af mødet var det navnlig Forsvarsministeriets relationer til Luftfartsskolen og skolens økonomiske forhold, der blev drøftet. Det fremgår endvidere, at den daværende undervisningsministers skriftlige svar til medlem af Folketinget Jens Hald Madsen (V) på en række spørgsmål af 10. juli 2000 (spørgsmål nr. S 3259-3271) blev omtalt. Spørgsmålene og svarene angik i det væsentlige forhold, som hørte under Forsvarsministeriet eller Trafikministeriet.

Det fremgår ikke af sagsmaterialet, hvem der har skrevet referatet, eller hvem der deltog i mødet.

På en kopi af Anne Kampers forannævnte e-mail af 8. september 2000 har Henning Kraiberg Knudsen den 12. september 2000 til Charlotte Tang skrevet bl.a. følgende i marginen:

"Har dette møde noget at gøre med vores strandede korrespondance og BH's [*Berit Hansen, vores bemærkning*] påtegning på min seneste notits i f.m. brevet til skolen (de skal komme med en redegørelse senest den 18/9)."

Ifølge et brev af 4. oktober 2000 til Luftfartsskolen fra Tilskudskontoret i Undervisningsministeriets Institutionsstyrelse var skolens kreditorgæld 3. kvartal 2000 da knap 5,9 mio. kr. Ministeriet anmodede skolen om at indbetale beløbet senest den 13. oktober 2000.

Ved brev af 6. oktober 2000 reagerede Luftfartsskolen på Undervisningsministeriets brev af 7. august 2000. I brevet hedder det bl.a. følgende:

"Der er flere forhold, der gør sig gældende for den opståede situation, hvilket bestyrelsens formandskab ønsker at drøfte med ministeriet.

På dette møde vil de nødvendige oplysninger for skolens økonomiske udvikling blive udbygget og fremlagt som udgangspunkt for en drøftelse af en løsning som skolen vil være i stand til at leve op til.

Skolens direktør Bjørn B. Wichmand vil snarest tage kontakt til ministeriet for at aftale et møde. Fra Luftfartsskolen vil deltage skolens formand John Højlund, skolens næstformand Flemming Jeppsson, samt skolens direktør Bjørn B. Wichmand.

Jeg tillader mig at gå ud fra, at ministeriet er indforstået med den foreslåede fremgangsmåde."

Brevet er underskrevet af John Højlund og Flemming Jeppsson.

Luftfartsskolen sendte herefter den 9. oktober 2000 en e-mail til Henning Kraiberg Knudsen vedrørende Luftfartsskolens økonomi, hvor det hedder:

"I forbindelse med Luftfartsskolens besvarelse af jeres breve har vi drøftet sagen med skolens revisor og i skolens forretningsudvalg. Formandskabet har på baggrund af de drøftelser besluttet at skrive til Jer om behovet for at afholde et møde mellem UM [*Undervisningsministeriet, vores bemærkning*] og skolens forretningsudvalg. I vil modtage skolens skrivelse mandag, underskrevet af formandskabet. Jeg har i dag forsøgt at få telefonisk kontakt med Jer, men uden held, derfor denne mail. Jeg vil umiddelbart mandag forsøge at kontakte dig med henblik på at finde en mødedato."

I et notat af 12. oktober 2000 om "Luftfartsskolen – problemer og løsningsmodeller", som er udarbejdet af Christian Steener Eriksen og Anne Kamper, er der nærmere redegjort for skolens forskellige problemer samt for nogle løsningsmodeller. Notatet indeholder følgende indstilling til Berit Hansen:

"Det indstilles, at Styrelseschefen indkalder Luftfartsskolens bestyrelsesformand John Højlund til møde, hvor det afklares hvorledes skolen vil afvikle sin gæld til ministeriet, samt hvilke muligheder,

der er for at gennemføre en af de eksisterede løsningsmodeller, herunder mulighederne for at nedlægge skolen som en erhvervsskole eller at fusionere skolen med en anden erhvervsskole." Charlotte Tang har den 12. oktober 2000 sat sine initialer på notatet.

I et notat af 23. oktober 2000 udarbejdet af Christian Steener Eriksen er notatet af 12. oktober blevet suppleret med forskellige oplysninger.

Ved brev af 25. oktober 2000 rettede Luftfartsskolen henvendelse til Berrit Hansen for at erindre om deres anmodning om et møde:

"Formandsskabet har den 6. oktober 2000, fremsendt et brev til Undervisningsministeriet stilet til Henning Kraiberg Knudsen.

I brevet stod der, at undertegnede ville tage kontakt til ministeriet for at aftale et møde.

Umiddelbart efter brevet var afsendt, tog min sekretær kontakt til Henning K. Knudsen, der kunne fortælle at sagen var overdraget til dig og at du ville kontakte mig.

Da jeg endnu ikke har hørt noget, skal jeg derfor bringe sagen i erindring.

Jeg tillader mig at gå ud fra, at du snarest kontakter mig, da denne sag er meget vigtig for Luftfartsskolen."

Berrit Hansen har i marginen af brevet af 25. oktober 2000 med håndskrift skrevet følgende:

"Der er nu 'klar bane' for møde med Wichmand og Højlund om økonomisk situation, men jeg vil gerne orientere jer på forhånd + drøfte 'løs-ningskrav' fra vores side."

Påtegningen er dateret 8. november 2000 og er ifølge datostempling den 9. november 2000 lagt i fotokopi til Jørgen Winther, Charlotte Tang og Henning Kraiberg Knudsen.

Ifølge Undervisningsministeriets brev af 24. november 2000 blev det nævnte møde aftalt til den 5. december 2000 på Charlotte Tangs kontor. Det fremgår af brevet, at mødets centrale emner ville være skolens økonomiske situation og dermed også skolens fremtid. Brevet er underskrevet af Henning Kraiberg Knudsen. Ifølge påtegning på brevet blev der lagt kopi heraf til Charlotte Tang, Jørgen Winther, Anne Kamper, Christian Jespersen, Christian Steener Eriksen og Henning Kraiberg Knudsen.

Henning Kraiberg Knudsen har i en håndskreven bemærkning af 4. december 2000 på sagen (på en kopi af brevet af 25. oktober 2000 fra Luftfartsskolen) til Charlotte Tang anført følgende:

"Vi har møde med J. Højlund og B. Wichmand i morgen kl. 16-17 og formøde lige før. Men vi må jo vide, hvad BH [*Berrit Hansen, vores bemærkning*] har aftalt/drøftet med Højlund inden formødet."

Sagsmaterialet indeholder ikke yderligere oplysninger om det nævnte møde. Ved vores gennemgang af gamle elektroniske postkasser har vi dog fundet en e-mail (en såkaldt mødeindkaldelse) af 23. november 2000, som er afsendt fra Charlotte Tangs postkasse, hvoraf det fremgår, at Jørgen Winther, Anne Kamper, Christian Jespersen, Henning Kraiberg Knudsen og Christian Steener Eriksen var indkaldt til det forannævnte møde den 5. december 2000.

Henning Kraiberg Knudsen har accepteret mødeindkaldelsen. Vi har endvidere fundet en e-mail (ligeledes en mødeindkaldelse) af 30. november 2000, som er afsendt fra Henning Kraiberg Knudsens postkasse, hvoraf det fremgår, at Charlotte Tang, Jørgen Winther, Anne Kamper, Christian Jespersen og Christian Steener Eriksen var indkaldt til et formøde lidt tidligere samme dag.

Det fremgår endvidere af Luftfartsskolens brev af 18. december 2000, at skolen som lovet på det forannævnte møde den 5. december 2000 herved fremsendte en rekonstruktionsplan til Undervisningsministeriet. Brevet har følgende ordlyd:

"Hermed fremsendes den lovede rekonstruktionsplan for den tekniske skole Luftfartsskolen. Planen er skolens oplæg til en permanent løsning på skolens økonomiske situation. Luftfartsskolen forventer at blive indkaldt til et afsluttende møde om en løsning på opgave."

I den vedlagte rekonstruktionsplanen er der bl.a. anført følgende:

"Skolen forventer at indgå i en fusion med Lyngby Tekniske Skole, Faghøjskolen samt Metalindustriens Fagskole i Ballerup i løbet af 2001. Dette vil betyde en væsentlig styrkelse af skolens evne til at optimere sin drift og samtidig tilføre skolen et administrationsapparat som kan reducere overhead omkostningerne væsentligt.

...

LFS [*Luftfartsskolen, vores bemærkning*] anmoder derfor om et lån på 6,5 mill. i UM [*Undervisningsministeriet, vores bemærkning*]. Et lån i den størrelse svarer efter periodisering til ca. til det tab som skolen har lidt på grund af de forhold, som er nævnt i afsnittet ... [*udeladt her, vores bemærkning*]"

Den resterende del af begivenhedsforløbet vedrørende ydelse af lån til Luftfartsskolen er nærmere beskrevet i pkt. 3.5 nedenfor. Der henvises endvidere til pkt. 3.6, hvor resten af begivenhedsforløbet vedrørende Luftfartsskolens fusion med Lyngby Tekniske Skole, Metalindustriens Fagskole og Faghøjskolen nærmere er beskrevet.

Herefter fremgår det af sagsmaterialet, at Undervisningsministeriet ved brev af 3. maj 2001 erindrede Luftfartsskolen om, at den ikke havde fremsendt *årsregnskab for 2000* og det tilhørende revisionsprotokollat. Fristen for modtagelse heraf var den 1. april 2001, hvorfor ministeriet anmodede skolen om senest den 10. maj 2001 at indsende årsregnskab mv.

Ved brev af 16. maj 2001 kvitterede Undervisningsministeriet for modtagelse af årsregnskab mv. for 2000. Da ministeriet i forbindelse med modtagelsen havde noteret sig, at årsregnskabet og revisionsprotokollatet ikke var blevet underskrevet, ligesom der manglede nogle sider i protokollatet, blev skolen bedt om at begrunde de manglende underskrifter og sider samt indsende materialet i underskrevet stand og de manglende sider senest den 8. juni 2001.

Allerede ved brev af 18. maj 2001 fremsendte Luftfartsskolen årsregnskab mv. for 2000 i underskrevet stand samt kopi af manglende sider fra revisionsprotokollat. Årsregnskabet mv. er stemplet modtaget i Tilskudskontoret den 22. maj 2001.

I sagsmaterialet findes en standardrapport om gennemgang af årsregnskab og revisionsprotokollat 2000 vedrørende Luftfartsskolen. Rapporten, der foreligger i udfyldt stand, er en intern tjekliste.

Den 13. juli 2001 lagde Line Okholm følgende håndskrevne notat til Kirsten H. Petersen:

"I f.m. gennemgangen af årsregnskaberne 1999 og 2000 for Luftfartsskolen, vil jeg lige spørge dig til råds vedr. punkterne om lønninger, som revisor har påtalt.

Mener du, at vi skal påtale punkterne på s. 42 fra rev. protokolatet 2000 (vedlagt)?

Til orientering har jeg vedlagt kopi fra protokollaterne 1999, hvoraf det fremgår, at skolen vil rette på det af revisor påtalte.

Jeg ved ikke om det overhovedet er relevant nu da skolen er fusioneret med 3 andre skoler til Hovedstadens Tekniske Skole! [*senere Teknisk Erhvervsskole Center (TEC), vores bemærkning*]" Kirsten H. Petersen meldte følgende tilbage:

"Jeg mener ikke at der pt. er behov for at skrive.

Som du selv skriver, skulle forholdene være rettet op – og hvis ikke så kommer de jo nu ind [*under, vores bemærkning*] den anden skole og dvs. at deres adm. regler også kommer til af gælde her."

Tilbagemeldingen er ikke dateret.

For en god ordens skyld bemærkes i tilknytning hertil, at Undervisningsministeriet som beskrevet i pkt. 3.6 netop ved brev af 4. juli 2001 havde godkendt, at Luftfartsskolen fusionerede med Lyngby Tekniske Skole, Metalindustriens Fagskole og Faghøjskolen med virkning fra den 1. januar 2001. Den sidste ekspedition i forbindelse med gennemgangen af *årsregnskaber for 1999 og 2000* og de tilhørende revisionsprotokollater er, da Undervisningsministeriet ved brev af 13. maj 2002 – brevet er sendt særskilt til Luftfartsskolen uanset fusionen, jf. pkt. 3.6 nedenfor – meddelte, at ministeriet nu havde gennemgået de 2 årsregnskaber og de tilhørende revisionsprotokollater. Bortset fra nogle nærmere angivne bemærkninger, som ministeriet forudsatte, at skolen fulgte op på, betragtede ministeriet herefter gennemgangen af årsregnskaber og revisionsprotokollater for 1999 og 2000 for værende afsluttet. Ministeriet beklagede den lange sagsbehandlingstid. Brevet er underskrevet af Line Okholm.

3.5. Undervisningsministeriets ydelse af lån til Luftfartsskolen

Som beskrevet foran pkt. 3.4 sendte Undervisningsministeriet den 30. juni 2000 et anbefalet brev til Luftfartsskolen om skolens gæld til ministeriet. I brevet fremsatte ministeriet påkrav om, at den opgjorde gæld blev betalt senest den 10. juli 2000. I et brev ligeledes af 30. juni 2000 anmodede ministeriet samtidig om en redegørelse for skolens øjeblikkelige likviditetsmæssige situation. Efter brevveksling med skolen og forskellige interne overvejelser blev der aftalt et møde mellem skolen og ministeriet til afholdelse den 5. december 2000.

Sagsmaterialet indeholder ikke yderligere oplysninger om mødet den 5. december 2000, men det fremgår af Luftfartsskolens brev af 18. december 2000, at skolen som lovet på det nævnte møde herved fremsendte en rekonstruktionsplan til Undervisningsministeriet. Brevet er citeret foran i pkt. 3.4. Ifølge den vedlagte rekonstruktionsplan, der ligeledes er citeret foran pkt. 3.4, forventede Luftfartsskolen at indgå i en fusion med 3 andre tekniske skoler, ligesom skolen ansøgte ministeriet om et lån på 6,5 mio. kr. Der henvises til pkt. 3.6, hvor begivenhedsforløbet vedrørende Luftfartsskolens fusion med Lyngby Tekniske Skole, Metalindustriens Fagskole og Faghøjskolen nærmere er beskrevet.

Christian Steener Eriksen har i et notat af 19. januar 2001 om møde med Luftfartsskolen den 19. januar 2001 anført følgende:

"Luftfartsskolen har på mødet den 19. januar 2001 redegjort for sin gæld til Undervisningsministeriet på 10,7 mio. kr.

Ydermere orienterede John Højlund om, at bestyrelserne for Luftfartsskolen, Metalindustriens Fagskole, Lyngby Tekniske Skole og Faghøjskolen har tiltrådt planerne om at fusionere. Skolen har lovet at indbetale 2 mio. kr. til ministeriet inden supplementsperiodens udløb.

Dette medfører, at skolen mangler 8,7 mio. kr., som den anmodede om at låne fra ministeriet. Dette er 2,2 mio. kr. mere end forventet, hvilket skyldes, at skolens afdrag på 2 mio. kr. i 2001, som er omtalt i skolens brev af 18. december 2000 først kan ske til efteråret.

...

Såfremt skolen modtager et lån på 8,7 mio. kr., anmodede den om, at den ved en sammenlægning kunne modtage et særskilt fusionstilskud til at indfri lånet, således at behandlingen af fusionsforberedelsen for Luftfartsskolen og behandlingen af en supplerende ansøgning om fusionstilskud til den nye institution blev behandlet som to tilskudsansøgninger.

Indstilling:

Det indstilles, at Undervisningsministeriet yder Luftfartsskolen et lån på 8,7 mio. kr.

Ved en fusion skal skolen indfri lånet, hvilket vil kræve tilskud fra fusionspuljen, da skolen ellers ikke vil være en ligeværdig fusionspartner. Størrelsen af fusionstilskuddet kan afhænge af, om Luftfartsskolens mulige afdrag på 2 mio. kr. i efteråret kan 'tælle med' i fusionstilskuddet."

Der er lagt kopi af notatet til Berrit Hansen, Lone Østergaard og Lisbeth Thorsen.

Der findes ikke blandt sagsmaterialet yderligere oplysninger om det omtalte møde med Luftfartsskolen den 19. januar 2001, herunder hvem der ellers deltog i mødet fra Undervisningsministeriets side. Ved vores gennemgang af gamle elektroniske postkasser har vi dog fundet en e-mail (en såkaldt mødeindkaldelse) af 8. januar 2001, som er afsendt fra Henning Kraiberg Knudsens postkasse, hvoraf det fremgår, at Charlotte Tang, Christian Steener Eriksen, Anne Kamper, Jørgen Winther og Christian Jespersen var indkaldt til det forannævnte møde den 19. januar 2001. Christian Steener Eriksen har accepteret mødeindkaldelsen. Tilsvarende indkaldte Henning Kraiberg Knudsen til et formøde den 16. januar 2001.

Berrit Hansen har i marginen af det foran citerede notat af 19. januar 2001 med håndskrift bl.a. påført følgende:

"1) Jeg vil gerne vide, hvor stor 'fusionspuljen' er, hvilke formål den kan disponeres til og hvilke andre 'forpligtelser' vi må forvente at have midler til.

2) Om skolens økonomi er saneret, så den ikke oparbejder nye underskud i 2001, og at det er 200 % garanteret, at pilotudd'n fuldt og helt hviler i sig selv som indtægtsdækket virksomhed og ikke har medvirket til underskuddet samt endelig at 'trækningshullet' via SCL er muret til.

3) Jeg forventer at sagen må forelægges M og BK [*undervisningsministeren og Budgetkontoret i ministeriets Institutionsstyrelse, vores bemærkning*] må vurdere om det evt. er en aktstykke sag. Her må vi have en rimelig klar linie for, hvad vi gør, når der indgår en økonomisanerings sag i fusionen. Min vurdering er, at vi må se på beløbsstørrelserne.

4) Endelig må det vurderes om staten skal lade tinglyse en gæld i skolens bygninger, der forfalder, hvis bygninger må afhændes."

Notatet med påtegning – desuden datostemplet den 23. januar 2001 – er lagt til Charlotte Tang med kopi til Lone Østergaard og Lisbeth Thorsen.

Ifølge sagsmaterialet (se bilag 1) ses sagen ikke at have været forelagt for den daværende undervisningsminister.

Med hensyn til det spørgsmål om, hvorvidt der var tale om en "aktstykkesak", som Berrit Hansen har rejst i den ovenfor citerede påtegning, er der i sagsmaterialet (se bilag 1) nogle, interne e-

mails mellem Lisbeth Thorsen, Charlotte Tang og Christian Steener Eriksen herom.

Det fremgår heraf, at der ikke var nogle retningslinier om aktstykkeforelæggelse som betingelse for ydelse af fusionstilskud, og at der heller ikke efter en vis intern undersøgelse i Budgetkontoret herom ses at være konkluderet, at ydelse af lån til en nødlidende skole bevillingsretligt forudsatte forelæggelse af et aktstykke herom for Folketingets Finansudvalg. Vi kan tilføje, at det i øvrigt hverken følger af bevillingsanmærkningerne til bevillingen på de årlige finanslove til lån til nødlidende skoler, eller af ministeriets praksis ved ydelse af sådanne lån, at ydelse af sådanne lån, eventuelt kun lån over en vis størrelse, krævede forelæggelse af et aktstykke herom for Folketingets Finansudvalg.

I en e-mail af 25. januar 2001 fra Berrit Hansen til Henning Kraiberg Knudsen og Charlotte Tang med kopi til Lisbeth Thorsen og Jørgen Winther hedder det bl.a.:

"Jeg er principielt enig i, at overtrukket må udlignes med lån, men det forudsætter at skolens budget nu sikrer balance i 2001, jf. normale forudsætninger.

Jeg opstillede så vidt jeg husker flere forudsætninger, som jeg går ud fra bliver opfyldt, herunder at pengene ikke er gået/går til dækning af underskud på pilotuddannelsen."

I et notat af 29. januar 2001 vedrørende Undervisningsministeriets lån til Luftfartsskolen har Christian Steener Eriksen anført bl.a. følgende:

"BH [*Berrit Hansen, vores bemærkning*] havde vedlagte bemærkninger [*der sigtes til Berrit Hansens påtegning på det foran citerede notat af 19. januar 2001, vores bemærkning*] til vores indstilling til at yde lån til Luftfartsskolen.

Sagen haster, fordi det jo først nu er blevet klart, hvor meget skolen ville komme til at skylde os for Finansår 2000, og fordi deres SCL-gæld til os er omtalt i RR-beretning, som vi skal svare på nu. Vedr. BHs bemærkninger:

Ad 1. Fusionspuljen er i øjeblikket på 49,5 mio. kr. Heraf er den eneste reelle forpligtelse til Thy-Mors-fusionen (2,7 mio. kr.) og Selandia (2 mio. kr.). Herudover er der en del, der har ansøgt, men intet er ind til videre bevilget.

Ad 2. Skolen har i sit budget forudsat at kunne afbetale 2 mio. kr. inden udgangen af 2001. Endvidere forudsætter ministeriet i vilkårene til kånnet, at skolen på kort sigt skal udvise et positivt driftsresultat, og at skolens træk på SCL til enhver tid skal kunne dækkes af ministeriets efterfølgende kvartalstilskudsudbetaling, hvor skolens bygnings- og fællesudgiftstaxameter udbetales.

Ad 3. Vi formoder, at BH er taler om fusionstilskuddet. ...

Edelig har der i dag været møde i Fusionsnetværket (med deltagere fra IK1, ØK, TK og EFS [*Institutionspolitisk kontor 1, Økonomistyringskontoret og Tilskudskontoret i ministeriets Institutionsstyrelse samt Kontor for erhvervsuddannelser og SOSU i ministeriets Uddannelsesstyrelse, vores bemærkning*]) – oplæg til retningslinier for udbetaling af fusionstilskud følger snarest.

Ad 4. Det fremgår af gælds brevet og lånedokumentet, at *Skolen kan til enhver tid indløse gælden, dog skal gælden indløses, såfremt Luftfartsskolen fusionerer med en anden institution eller afhænder sine bygning.*"

I marginen har Charlotte Tang skrevet følgende udaterede påtegning til Lone Østergaard:

"LØ. Jeg beder om dit OK til at jeg kan underskrive vedlagte brev. Vi må evt. tale. CT"

I forlængelse heraf har Berrit Hansen den 5. februar 2001 herefter påført følgende i marginen:

"OK til underskrift vedr. sanering. Berrit H 5/2 01"

Ved brev af 5. februar 2001 til Luftfartsskolen traf Undervisningsministeriet følgende afgørelse:

"Luftfartsskolen har ved et møde i Undervisningsministeriet den 19. januar 2001 redegjort for et likviditetsbehov på 8,7 mio. kr.

Skolen har med brev af 18. december 2000 anmodet Undervisningsministeriet om et lån på 6,5 mio. kr. i henhold til Erhvervsskolelovens § 12, stk. 6, i finansåret 2000. Skolen anmodede endvidere ved mødet den 19. januar 2000 ministeriet om et yderligere lån på 2,2 mio. kr. i henhold til Erhvervsskolelovens § 12, stk. 6 i finansåret 2000.

Undervisningsministeriet, kan tiltræde, at yde Luftfartsskolen et lån på 8,7 mio. kr.

Indbetaling af gæld til Undervisningsministeriet

Ministeriet forudsætter, at lånet på 8,7 mio. kr. sammen med en indbetaling fra skolen på 2 mio. kr. anvendes til at betale gælden til Institutionsstyrelsen inden 31. januar 2001. Gælden er pr. 16. januar 2001 opgjort til kr. 10.702.559,01. Beløbet vil blive modregnet ved udbetalingen af lånet. Herudover forudsætter ministeriet, at skolen på kort sigt udviser et positivt driftsresultat. Skolen har i sit budget forudsat at kunne afbetale 2 mio. kr. inden udgangen af 2001.

Udvidet tilsyn med skolens økonomiske situation

I forlængelse af ovenstående vil ministeriet holde skolen under særligt tilsyn med henblik på en løbende vurdering af dels skolens økonomiske udvikling, dels hvorvidt kravene til omlægning af skolens aktiviteter og økonomi bliver realiseret."

Det fremgår endvidere af brevet af 5. februar, at ministeriet forudsatte, at skolen hvert kvartal indsendte detaljerede driftsbudgetter og likviditets- og statusbudgetter samt kvartalsregnskaber mv. Herudover var brevet vedlagt et gældsbrief på 8,7 mio. kr. Brevet er underskrevet af Charlotte Tang.

I et notat af 5. februar 2001 til sagen har Christian Steener Eriksen anført følgende:

"Luftfartsskolen har på et møde i ministeriet den 19. januar 2001 redegjort for sin gæld til ministeriet samt for sine planer om at fusionere med en række andre københavnske tekniske skoler.

Luftfartsskolen, Lyngby Tekniske Skole, Faghøjskolen og Metalindustriens Fagskolen har 30. januar 2001, jf. vedlagte, indsendt en rammeaftale om fusion.

Luftfartsskolen har i forbindelse med fusionen brug for at få sin økonomi saneret, hvilket ministeriet har tiltrådt den 5. februar 2001, jf. vedlagte.

Skolen har den 1. februar 2001 indbetalt 2.484.221,21 kr. således at skolens gæld herefter udgør 10,7 mio. kr.

Når skolen modtager gældsbriefet samt det underskrevne brev vedr. skolens stilling ved en fusion (original vedlagt [*formentlig brevet af 8. februar 2001, som er citeret nedenfor, vores bemærkning*]), er indbetaler den 2. mio. kr., hvorefter skolens gæld udgør 8,7 mio. kr.

Dette beløb låner skolen, og i forbindelse med fusionen udbetales midler fra fusionpuljen øremærket til at indfri skolens restgæld til ministeriet. Ministeriet har ifølge lånebetingelserne mulighed for at opsigte lånet, såfremt Luftfartsskolens træk på SCL overstiger skolens næste

kvartalstilskud."

Undervisningsministeriet har endvidere ved brev af 8. februar 2001 skrevet følgende til Luftfartsskolen:

"Luftfartsskolen har på mødet den 19. januar 2001 redegjort for sit likviditetsbehov på 8,7 mio. kr. Undervisningsministeriet er indstillet på at yde skolen et lån på ovennævnte beløb.

Ministeriet er endvidere indstillet på at sikre, at skolens gæld til ministeriet ikke stiller sig hindrende for den forventede forestående fusion."

Dette brev er underskrevet af Berrit Hansen.

På sagsmaterialet findes en håndskreven notits til Berrit Hansen fra Christian Steener Eriksen. I notitsen, der er udateret, hedder det følgende:

"Kære Berrit.

Skolen bad om et 'garantibrev', som den kunne have liggende 'i skuffen', og som skal overbevise fusionspartnerne om Luftfartsskolens økonomiske soliditet, jvf. vedlagte brev.

Mvh Christian Eriksen"

Den resterende del af begivenhedsforløbet vedrørende Luftfartsskolens fusion med Lyngby Tekniske Skole, Metalindustriens Fagskole og FagHøjskolen nærmere er beskrevet i pkt. 3.6 nedenfor.

Luftfartsskolen returnerede ved brev af 21. marts 2001 gælds brevet i underskreven stand.

Ved brev af 29. marts 2001 overdrog Undervisningsministeriet gælds brevet til administration i Hypotekbanken.

I en e-mail af 4. april 2001 til Charlotte Tang, Hanne O. Alfredsson og Line Okholm skrev Christian Steener Eriksen bl.a. følgende:

"Kurt Malling [*økonomichef på Luftfartsskolen, vores bemærkning*] har d.d. oplyst, at 2 mio. kr. til UVM [*Undervisningsministeriet, vores bemærkning*] i morgen og i fredag, så mangler der ca. 2,4 mio. kr. for at skolens gæld er nede på 8,7 mio. kr.

KM fortalte, at Bjørn Wichmand har lovet at finde de resterende penge til den 10. april. ..."

Ved vores gennemgang af gamle elektroniske postkasser har vi fundet en e-mail fra den 23. april 2002, hvori det er oplyst, at Luftfartsskolen primo april havde indbetalt henholdsvis 1.850.000 kr. og 150.000 kr. Endvidere har vi fundet en e-mail af 26. april 2002, hvori det er oplyst, at Luftfartsskolen ifølge giroudtog da havde indbetalt de foran nævnte 2,4 mio. kr.

Ved brev 2. maj 2001 til Luftfartsskolen meddelte Undervisningsministeriet, at lånet kunne udbetales til skolen. Herefter hedder det i brevet:

"Skolens gæld til ministeriet for de løbende udbetalinger er før udbetaling af lånet 11.152.641,49 kr., og vil således med udbetaling af lånet blive reduceret til 2.452.641,49 kr. – hidrørende fra skolens mertræk på SCL efter udligningen for 1. kvartal 2001.

Skolens løbende gæld til Undervisningsministeriet skal nulstilles i forbindelse med udbetaling af de kvartalsvise tilskudsudbetalinger af bygnings- og fællesudgiftstaxameter – for 2. kvartal er datoen 10. juli."

Brevet er underskrevet af Christian Steener Eriksen.

Som beskrevet i pkt. 3.6 godkendte Undervisningsministeriet ved brev af 4. juli 2001, at Luftfartsskolen fusionerede med Lyngby Tekniske Skole, Metalindustriens Fagskole og

FagHøjskolen med virkning fra den 1. januar 2001. Ministeriet havde forinden ved brev af 8. juni 2001 fået meddelelse om, at bestyrelserne for de 4 skoler havde godkendt fusionen. De fusionerede skoler ansøgte samtidig om et tilskud på 30 mio. kr. Herefter hedder det i brevet: "Skolerne er opmærksomme på at Luftfartsskolen har en aftale med Undervisningsministeriet om supplerende tilskud på 8,7 mill. [rettelig mio. kr., vores bemærkning] kr., som ansøges særskilt via Luftfartsskolen."

Luftfartsskolen rettede i overensstemmelse hermed henvendelse til Undervisningsministeriet ved brev af 11. juni 2001 og ansøgte om eftergivelse af lån. Brevet har følgende ordlyd:

"Vedr.: Ansøgning om eftergivelse af lån i forbindelse med fusion af Luftfartsskolen, Lyngby Tekniske Skole, Metalindustriens Fagskole og FagHøjskolen.

Der har som bekendt tidligere været ført drøftelser mellem de fire ovennævnte skoler med henblik på fusion.

Disse drøftelser er nu ført til ende og resultatet er, at de fire skoler fusionerer med virkning fra 1. januar 2001.

Det er tidligere aftalt med Undervisningsministeriet, at når denne fusion var realitet ville det optagne lån i Undervisningsministeriet på 8,7 mill. [rettelig mio. kr., vores bemærkning], blive eftergivet.

På denne baggrund fremsender jeg hermed ansøgning om eftergivelse af lånet på 8,7 mill."

Undervisningsministeriet skrev ved brev af 6. juli 2001 til Luftfartsskolen følgende om eftergivelse af Luftfartsskolens gæld:

"I forbindelse med fusionen mellem Luftfartsskolen, Lyngby Tekniske Skole, Metalindustriens Fagskole og Faghøjskolen har Undervisningsministeriet besluttet at eftergive Luftfartsskolen et lån på 8,7 mio. kr. Lånet blev udtalt fra finanslovskonto § 20.38.06.10, *Lån til skoleformål m.v.* Ministeriet har givet Finansstyrelsen besked om eftergivelsen af lånet."

Og i et brev af 6. juli 2001 til Finansstyrelsen (tidligere Hypotekbanken) hedder det:

"I forbindelse med fusionen mellem Luftfartsskolen, Lyngby Tekniske Skole, Metalindustriens Fagskole og Faghøjskolen har Undervisningsministeriet besluttet at eftergive Luftfartsskolen et lån på 8,7 mio. kr. Lånet blev udtalt fra finanslovskonto § 20.38.06.10, *Lån til skoleformål m.v.* Beløbet skal i stedet trækkes fra finanslovskonto § 20.39.01.35, *Tilskud til erhvervsskolars institutionsudvikling* således, at det kommer til at fungere som et tilskud til sammenlægningen af de 4 skoler.

Vi skal således bede Finansstyrelsen om at overføre 8,7 mio. kr. fra finanslovskonto § 20.39.01.35, *Tilskud til erhvervsskolars institutionsudvikling* til finanslovskonto § 20.38.06.10, *Lån til skoleformål m.v.*"

Begge breve af 6. juli 2001 er underskrevet af Line Okholm.

Ved brev af 8. november 2001 til Undervisningsministeriet returnerede Finansstyrelsen gælds brevet på 8,7 mio. kr., idet lånet nu var nedskrevet uden modydelse til 0 kr.

3.6. Luftfartsskolens fusion med Lyngby Tekniske Skole, Metalindustriens Fagskole og FagHøjskolen

Som beskrevet foran pkt. 3.4 sendte Undervisningsministeriet den 30. juni 2000 et anbefalet brev til Luftfartsskolen om skolens gæld til ministeriet. I brevet fremsatte ministeriet påkrav om, at den

opgjorde gæld blev betalt senest den 10. juli 2000. I et andet brev ligeledes af 30. juni 2000 anmodede ministeriet samtidig om en redegørelse for skolens øjeblikkelige likviditetsmæssige situation. Efter brevveksling med skolen og forskellige interne overvejelser blev der aftalt et møde mellem skolen og ministeriet til afholdelse den 5. december 2000.

Sagsmaterialet indeholder imidlertid ikke yderligere oplysninger om det nævnte møde, men det fremgår af Luftfartsskolens brev af 18. december 2000, at skolen som lovet herved fremsendte en rekonstruktionsplan til Undervisningsministeriet. Brevet er citeret foran i pkt. 3.4. Ifølge den vedlagte rekonstruktionsplan, der ligeledes er citeret foran pkt. 3.4, forventede Luftfartsskolen at indgå i en fusion med 3 andre tekniske skoler, ligesom skolen ansøgte ministeriet om et lån på 6,5 mio. kr. Begivenhedsforløbet vedrørende Undervisningsministeriets ydelse af lån til Luftfartsskolen er nærmere beskrevet foran i pkt. 3.5.

Det fremgår af sagsmaterialet, at direktøren for FagHøjskolen, Leif Bille, ved brev af 28. februar 2001 til Undervisningsministeriet fremsendte udkast til vedtægter, forretningsorden og fusionsaftale i forbindelse med den da eventuelle fusion mellem Luftfartsskolen, Lyngby Tekniske Skole, Metalindustriens Fagskole og FagHøjskolen. I brevet hedder det bl.a. følgende:

"Vi er naturligvis meget interesserede i en snarlig afklaring af eventuelle muligheder i en fusion, og vi håber på at mødet kan føre til, at vi kan udfærdige en endelig ansøgning."

Brevet er sendt attention til Anne Kamper.

Ved vores gennemgang af gamle elektroniske postkasser har vi fundet en e-mail (en såkaldt mødeindkaldelse) af 7. marts 2001, som er afsendt fra Anne Kampers postkasse til Jørgen Winther, Charlotte Tang, Christian Steener Eriksen, Birgit Gotenborg og Birgitte Ammitzbøll vedrørende et møde den 15. marts 2001 med bl.a. direktør for Faghøjskolen, Leif Bille. Følgende er oplyst i mødeindkaldelsen:

"Der er aftalt møde med Leif Bille ... med henblik på at drøfte vedtægtsudkast og økonomi i forbindelse med sammenlægningen mellem fire københavnske skoler. Leif Bille er koordinator for sammenlægningen.

US [*Uddannelsesstyrelsen, vores bemærkning*] er meget velkommen til at deltage i mødet."

I en e-mail af 9. marts 2001 fra Christian Steener Eriksen til Erik Byrnard, Charlotte Tang, Anne Kamper og Jesper Nielsen blev der indkaldt til et internt møde den 19. marts 2001 om bl.a. retningslinier forudbetaling af midler fra fusions- og samarbejdspuljen og status for fusionsplanerne mellem FagHøjskolen, Luftfartsskolen, Lyngby og Metalindustriens Fagskole. Af et notat af 28. marts 2001 om fusionstilskud til FagHøjskolen, Luftfartsskolen, Lyngby Tekniske Skole og Metalindustriens Fagskole fremgår bl.a. følgende:

"Leif Bille [*direktør, vores bemærkning*] ... fra Faghøjskolen har på et møde i ministeriet d. 15. marts 2001 gjort opmærksom på, at flere af bestyrelsesmedlemmerne er betænkelige ved fusionen, hvorfor det er vigtigt, at bestyrelsesmedlemmerne kendte omfanget af de økonomiske konsekvenser ved fusionen, herunder størrelsesordenen på det fusionstilskud, som den fusionerende skole kan forvente at modtage, og skolerne ønsker derfor underhåndstilkendegivelse herpå fra ministeriet *senest den 30. marts 2001.*"

Berrit Hansen har i marginen til notatet med håndskrift skrevet følgende:

"Som nævnt ved chefmøde finder jeg, at vi skal finde en model der kompenserer mere efter 01,

men på betingelser vedr. gennemførelse af planlagte initiativer. Vil gerne have model herfor snarest."

Påtegningen er dateret af Berrit Hansen den 3. april 2001. Det fremgår, at fotokopi af notatet med påtegning er lagt til Charlotte Tang og formentlig Lone Østergaard (påtegningen herom er vanskelig at læse, og det kan ikke udelukkes, at kopi ikke er lagt til "LØ" men i stedet til "LO", dvs. Line Okholm).

Den 4. april 2001 forelagde Tilskudskontoret for Berrit Hansen et nyt notat om retningslinjer for udbetaling af midler fra fusions- og samarbejdspuljen. Berrit Hansen har i marginen heraf bl.a. anført følgende:

"Jeg finder, at spm.et om genopretning af økonomi og fusionstilskud bør holdes adskilt, jf. Luftfartsskole. ... [*udeladt her, vores bemærkning*] Jeg vil gerne have 1) udkast til brev om fusionstilskud, med vilkår og 2) oplæg vedr. Luftfartsskolesaneringen. Leif Bille kan få telefonisk besked om, at UVM [*Undervisningsministeriet, vores bemærkning*] er indstillet på at yde de 30 mio. kr. på de anførte vilkår."

Berrit Hansens påtegning er så vidt ses ikke dateret.

I et brev af 10. maj 2001 til Undervisningsministeriet bekræftede direktør for FagHøjskolen, Leif Bille ansøgning om et tilskud på 30 mio. kr. i forbindelse med den da mulige fusion mellem Lyngby Tekniske Skole, Metalindustriens Fagskole, Luftfartsskolen og FagHøjskolen. Ifølge brevet forventedes de endelige fusionsdrøftelser afsluttet inden for kort tid. Brevet er attesteret til Christian Steener Eriksen.

Ved brev af 8. juni 2001 fik Undervisningsministeriet meddelelse om, at fusionen mellem Lyngby Tekniske Skole, Metalindustriens Fagskole, Luftfartsskolen og FagHøjskolen var blevet godkendt i de 4 skolars bestyrelser, samt at de fusionerede skoler som tidligere drøftet med ministeriet tillige ansøgte om et tilskud på 30 mio. kr. I brevet henledte skolerne derudover opmærksomheden på, at Luftfartsskolen havde en aftale med ministeriet om et supplerende tilskud på 8,7 mio. kr. Begivenhedsforløbet vedrørende behandlingen af Luftfartsskolens særskilte ansøgning om dette tilskud (eftergivelse af et lån i tilsvarende størrelsesorden) er nærmere beskrevet foran pkt. 3.5. Undervisningsministeriet tilkendegav herefter ved brev af 21. juni 2001 bl.a., at ministeriet var indstillet på at godkende en sammenlægning af de 4 skoler. Endvidere gav ministeriet tilsagn om at yde et fusionstilskud på i alt 30 mio. kr. – 15 mio. kr. i 2001, 6 mio. kr. i 2002 og 3 mio. kr. i både 2003 og 2004. Brevet er underskrevet af Anne Kamper.

Ved brev af 25. juni 2001 fik Undervisningsministeriet fra direktør for FagHøjskolen, Leif Bille tilsendt revideret fælles regnskabsopstilling samt udkast til åbningsbalance pr. 1. januar 2001 og revisorernes kreditorerklæring for den fortsættende erhvervsskole Hovedstadens Tekniske Skole (senere Teknisk Erhvervsskole Center (TEC)). I den fælles regnskabsopstilling, der er underskrevet af samtlige formænd og næstformænd for de 4 skolars bestyrelser, hedder det bl.a. følgende:

"Med undtagelse af Luftfartsskolen, hvor årsregnskabet er forsynet med revisionspåtegning med supplerende oplysninger, er årsregnskaberne for 2000 for de øvrige skoler forsynet med revisorpåtegning uden forbehold eller supplerende oplysninger."

Ved brev af 4. juli 2001 godkendte Undervisningsministeriet formelt sammenlægningen af

(fusionen mellem) Faghøjskolen, Luftfartsskolen, Lyngby Tekniske Skole og Metalindustriens Fagskole som en ny erhvervsskole med navnet Hovedstadens Tekniske Skole (senere Teknisk Erhvervsskole Center (senere TEC) med virkning fra den 1. januar 2001. Brevet er underskrevet af Anne Kamper.

Bevillingsbrevet af 5. juli 2001 om fusionstilskud på de i alt 30 mio. kr. er sendt fra Undervisningsministeriet til Faghøjskolen, som var en af de 4 fusionerede skoler i Hovedstadens Tekniske Skole (senere TEC). Brevet er underskrevet af Line Okholm.

3.7. Gennemgang af årsregnskab mv. for 2001

Som beskrevet foran pkt. 3.6 fusionerede Luftfartsskolen den 4. juli 2001 med Lyngby Tekniske Skole, Metalindustriens Fagskole og FagHøjskolen med virkning fra 1. januar 2001 under navnet Hovedstadens Tekniske Skole (senere Teknisk Erhvervsskole Center (TEC)).

Det fremgår af sagsmaterialet, at Undervisningsministeriets gennemgang af Luftfartsskolens (individuelle) årsregnskab mv. for 2001 blev herefter foretaget som en del af gennemgangen af Hovedstadens Tekniske Skoles (senere TEC) fælles årsregnskab mv. for 2001. Det fælles årsregnskab mv. for 2001 er modtaget i Tilskudskontoret i Undervisningsministeriets Institutionsstyrelse den 28. juni 2002.

Ved e-mail af 11. juli 2002 til TEC kvitterede Undervisningsministeriet for modtagelsen af skolens årsregnskab og revisionsprotokollat for 2001. Herefter hedder det videre i e-mailen:

"Vi har påbegyndt gennemgangen af materialet med kontrol af de formelle forhold. Denne første gennemgang har ikke givet os anledning til bemærkninger.

I forbindelse med dette gør vi for god ordens skyld opmærksom på, at vi endnu ikke har afsluttet gennemgangen af skolens regnskab for 2001."

I sagsmaterialet findes en standardrapport om gennemgang af årsregnskab og revisionsprotokollat for 2001 vedrørende TEC. Rapporten, der foreligger i udfyldt stand, er en intern tjekliste.

Den næste – og sidste – ekspedition på sagen er Undervisningsministeriets brev af 28. februar 2003 til TEC, hvoraf det fremgår, at ministeriet havde noteret sig revisors bemærkninger vedrørende Luftfartsskolen, men at gennemgangen ikke umiddelbart gav anledning til yderligere bemærkninger.

3.8. Ministersager vedrørende Luftfartsskolen

Som led i vores undersøgelse af det samlede begivenhedsforløb i sagen om Undervisningsministeriets tilsyn med Luftfartsskolen har vi gennemgået de ministersager vedrørende Luftfartsskolen, som ministeriet har behandlet i beretningsperioden. *Bilag 3* indeholder en oversigt over de ministersager, som vi har gennemgået.

Vi har ved vores gennemgang af sagsmaterialet (se bilag 1) og de ministersager, der er nævnt i bilag 3, ikke fundet oplysninger om, at ministeriets embedsmænd har forelagt spørgsmålet om tilrettelæggelsen og prioriteringen af Undervisningsministeriets tilsyn med Luftfartsskolen for den daværende undervisningsminister. Ledelsesmæssige beslutninger herom i ministeriet ses ifølge sagsmaterialet (se bilag 1) alene at være truffet på embedsmandsniveau i Institutionsstyrelsen i ministeriet.

Vi skal for en god ordens skyld dog nævne, at langt hovedparten af de ministersager, som er

nævnt i bilag 3, omhandler spørgsmål om vilkårene for pilotuddannelsen.

Der er i beretningsperioden således stillet folketingsspørgsmål til den daværende undervisningsminister.

For eksempel har Folketingets Uddannelsesudvalg den 9. marts 2000 stillet fire spørgsmål til undervisningsministeren (spørgsmål 73 – 76, alm. del – bilag 296). Besvarelsen af disse spørgsmål er i ministeriet behandlet som ministersag nr. 4286, der skal ses i sammenhæng med behandlingen af ministersag nr. 4278, som vedrører en henvendelse af 7. marts 2000 fra Luftfartens Brancheunion.

Spørgsmålene fra Folketingets Uddannelsesudvalg omfatter – ligesom henvendelsen fra Luftfartens Brancheunion – dels et spørgsmål om Luftfartsskolens daværende planer om at starte et udbud af en såkaldt integreret pilotuddannelse (JAR-FCL), herunder et spørgsmål om, hvorvidt et sådant udbud blev igangsat uden fornøden tilladelse fra Statens Luftfartsvæsen, dels et spørgsmål om, hvorvidt skolen til enhver tid vil have de fornødne ressourcer af flyverinstruktører til rådighed for, at eleverne kan afslutte deres pilotuddannelse inden for den fastsatte tidsramme, dels et spørgsmål om skolens opkrævning af forudbetaling fra eleverne, dels et spørgsmål om ministeriets tilsyn med pilotuddannelsen for at hindre, at skolen lider et økonomisk tab ved udbuddet.

Ministeren svarede på spørgsmålene ved brev af 10. april 2000. Det fremgår bl.a. heraf, at Statens Luftfartsvæsen, Luftfartstilsynet og Luftfartsskolen begge havde oplyst, at skolen havde søgt Luftfartstilsynet om tilladelse til at udbyde den pågældende integrerede pilotuddannelse, men at skolen endnu ikke havde opnået en sådan tilladelse, at Luftfartstilsynet havde oplyst, at det i givet fald vil være en forudsætning for meddelelse af godkendelse, at det kan dokumenteres, at der er tilstrækkeligt med kvalificerede instruktører til rådighed for en hensigtsmæssig gennemførelse af uddannelserne, at skolen havde oplyst, at skolens elever altid har betalt forud, og at der ikke som anført i udvalgets spørgsmål var tale om en forudbetaling på 250.000 kr., men alene 100.000 kr., samt at pilotuddannelsen udbydes som indtægtsdækket virksomhed, som ministeriet følger i forbindelse med den årlige gennemgang af skolens årsregnskab, hvortil kommer, at Luftfartstilsynet havde oplyst, at det løbende ville føre tilsyn med, at uddannelserne foregår efter de gældende regler, herunder vil Luftfartstilsynet kræve dokumentation for såkaldt "sufficient funding".

De nævnte spørgsmål og svar og henvendelsen fra Luftfartens Brancheunion omhandler, som vi forstår dem – i hvert fald i det væsentligste – andre spørgsmål vedrørende Luftfartsskolen end dem, som er behandlet i rigsrevisors beretning 1/03 og statsrevisorernes bemærkninger hertil, og som deri har givet anledning til kritik af ministeriets tilsyn med Luftfartsskolen.

Institutionsstyrelsens forelæggelse af 28. marts 2000 for undervisningsministeren af styrelsens udkast til svar på de ovenfor nævnte spørgsmål fra Folketingets Uddannelsesudvalg ses at være udarbejdet af Henning Kraiberg Knudsen og er påtegnet af Charlotte Tang, Lone Østergaard (den 31. marts 2000), Susanne Gruno, Lars Mortensen og Henrik Nepper-Christensen (den 5. april 2000). I forelæggelsen er afslutningsvis nævnt, at ministeriet (både Uddannelsesstyrelsen og Institutionsstyrelsen), evt. i samarbejde med Luftfartstilsynet, burde gennemgå Luftfartsskolens virksomhed.

Med hensyn til sammenhængen mellem det herover beskrevne om behandlingen af de to nævnte ministersager og det videre forløb i ministeriets tilsyn med Luftfartsskolen henviser vi til beskrivelsen herom ovenfor fra pkt. 3.4. og frem.

Endvidere har medlem af Folketinget Jens Hald Madsen (V) stillet 13 spørgsmål af 10. juli 2000 (spørgsmål nr. S 3259-3271) til undervisningsministeren. Spørgsmålene og svarene angik forhold i pilotuddannelsen, som i det væsentligste hørte under Forsvarsministeriet eller Trafikministeriet. Vi vil endvidere for en god ordens skyld nævne ministersag nr. 5761 med titlen "'Betændt' sag om uddannelsen af civile trafikflyvere". Sagen omhandler en henvendelse af 17. juli 2000 fra Brancheforeningen Private KursusVirksomheder (PKV), der finder, at sagen om uddannelse af civile trafikflyvere er så betændt, at foreningens formand vil anmode om et møde med ministeren. PKV mener bl.a., at opstarten af Luftfartsskolens uddannelse af trafikflyvere, godkendelsesprocedurer m.m. er yderst tvivlsom, at en aftale mellem Forsvarsministeriet og SAS om at kanalisere offentlige midler over til Luftfartsskolen ikke er i overensstemmelse med reglerne om indtægtsdækket virksomhed, og at en statsejet skole [*luftfartsskolen var ikke statsejet, men selvejende – vores bemærkning*] sprænger alle tidligere lønaftaler og lønrammer for instruktører og administrativt personale alene af den grund, at de vil forhindre de private skoler i at kunne bibeholde deres instruktører.

Det fremgår af ministerens svar, at det ikke er muligt for ministeren umiddelbart at tage stilling til beskyldningerne mod skolen, og at ministeren derfor har bedt Institutionsstyrelsen om at viderebehandle sagen. Formanden opfordres til at tage kontakt til Institutionsstyrelsens chef for at aftale nærmere om eventuelt møde, hvis han har oplysninger, som han ønsker, at ministeriet skal have kendskab til.

I sagen findes en telefonbesked fra den 15. august 2000 fra PKV's formand og en notering af 16. august 2000 om, at skriftligt materiale følger fra formanden, men sådant skriftligt materiale ses ikke at være indgået, ligesom der ikke ses at være aftalt eller afholdt et møde med formanden om sagen.

4. Vurdering af sagen

4.1. Indledning

Dette afsnit af redegørelsen indeholder vores vurdering af sagen, således som den foreligger oplyst for os, jf. den nærmere beskrivelse af begivenhedsforløbet foran i pkt. 3.

Afsnittet her indledes med en beskrivelse af det retsgrundlag, som er relevant for en vurdering af sagen (pkt. 4.2-4.3 herunder). Beskrivelsen af det relevante retsgrundlag indeholder dels en redegørelse for det retlige grundlag for ministeriets tilsyn med Luftfartsskolen (pkt. 4.2), dels en redegørelse for det gældende offentligretlige og tjenestemandretlige grundlag (pkt. 4.3), hvorpå man skal foretage en vurdering af, om der er grundlag for ministeriet for at iværksætte en undersøgelse af, om der bør iværksættes disciplinære eller diskretionære foranstaltninger mod en eller flere bestemte chefer i ministeriet med ansvar for ministeriets tilsyn med Luftfartsskolen.

Pkt. 4.4 indeholder herefter vores vurdering af den foreliggende sag, mens vores indstilling til ministeren om, hvorledes hun bør følge op internt i ministeriet på beretningen og statsrevisorernes bemærkninger hertil, findes i pkt. 4.5.

4.2. Retsgrundlaget for ministeriets tilsyn med Luftfartsskolen

I perioden fra 1997 frem til 30. juni 2002 gjaldt lov om erhvervsskoler. Den 1. juli 2002 trådte lov om institutioner for erhvervsrettet uddannelse i kraft, og samtidig ophævedes lov om erhvervsskoler.

Lov om erhvervsskoler indeholdt i beretningsperioden bl.a. følgende bestemmelser:

§ 1. Undervisningsministeren kan godkende erhvervsskoler m.v., der giver undervisning inden for erhvervsuddannelserne og tilgrænsende uddannelser.

...

§ 2. Undervisningsministeren kan efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet godkende de i § 1 nævnte skoler, såfremt skolen indgår som et hensigtsmæssigt led i en landsomfattende planlægning til opfyldelse af konstaterede eller forventede behov for sådanne skoler.

Stk. 2. ... Skolerne skal være selvejende institutioner, hvis vedtægter godkendes af undervisningsministeren. ...

Stk. 3. En godkendelse kan tilbagekaldes, hvis der ikke længere er behov for skolen. En godkendelse kan endvidere tilbagekaldes, hvis skolen ikke overholder fastsatte regler eller meddelte påbud.

Stk. 4. Ministeren kan modsætte sig nedlæggelse af en skole, såfremt der efter ministerens skøn stadig er behov for skolen, og kan fastsætte vilkårene for skolens videreførelse.

§ 3. I tilfælde af skolens ophør anvendes tiloversbleven formue til undervisnings- og uddannelsesformål efter undervisningsministerens bestemmelse, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Hvis der er dækning i den tiloversblevne formue, anvendes skolens nettoformue opgjort pr. 31. december 1990 samt gaver skænket efter 1. januar 1991 i form af løsøre, fast ejendom og anlægstilskud til fast ejendom til de formål, der er fastsat i de til enhver tid gældende vedtægter.

...

§ 4. Undervisningsministeren fører tilsyn med og vejleder skolerne og kan indhente oplysninger om uddannelserne, eleverne, lærerne og institutionens drift i øvrigt til brug ved dette tilsyn.

...

§ 10. Bestyrelsen er over for undervisningsministeren ansvarlig for skolens drift, herunder for forvaltningen af de statslige tilskud, jf. § 10 a.

Stk. 2. Hvis bestyrelsen ikke efterkommer påbud fra undervisningsministeren om berigtigelse af nærmere angivne forhold, kan undervisningsministeren beslutte,

- 1) at bestyrelsens opgaver eller dele heraf i en periode varetages af personer, der udpeges af undervisningsministeren, eller
- 2) at bestyrelsen træder tilbage, således at en ny bestyrelse skal vælges efter reglerne i skolens vedtægter.

Stk. 3. Hvis bestyrelsen ved sine dispositioner bringer skolens videreførelse i fare, kan undervisningsministeren beslutte, at bestyrelsen straks træder tilbage, og kan i forbindelse hermed indsætte et midlertidigt styre, indtil der er udpeget en ny bestyrelse efter reglerne i skolens vedtægt.

...

§ 10 b. Beslutning om at anlægge retssag med bestyrelsesmedlemmer, ledere, revisorer eller andre i anledning af tab påført skolen kan træffes af bestyrelsen eller af undervisningsministeren.

...

§ 12. ...

Stk. 6. Undervisningsministeren kan yde lån eller tilskud til skoler, der efter undervisningsministerens skøn er kommet i en særlig vanskelig økonomisk situation. Lånet eller tilskuddet er betinget af, at skolen følger Undervisningsministeriets krav til omlægning af skolens aktivitet med henblik på genopretning af skolens økonomi.

...

§ 20. ...

Stk. 2. Undervisningsministeren kan tilbageholde tilskud eller lade tilskud bortfalde, eventuelt kræve tilskud tilbagebetalt, såfremt vilkår for ydelse af tilskud ikke overholdes.

...

§ 23 a. Hvis det af revisionsberetningen fremgår, at der foreligger lovovertrædelser eller andre uacceptable forhold i forbindelse med forvaltningen af skolens midler, skal undervisningsministeren, hvis revisionen giver anledning hertil, snarest iværksætte foranstaltninger til genoprettelse af en lovlig og forsvarlig forvaltning. Det samme gælder, hvis undervisningsministeren på anden måde bliver gjort bekendt med de nævnte forhold."

I bemærkningerne i det lovforslag (lovforslag nr. L 159, fremsat den 19. januar 1994, FT A 5753), som ligger til grund for den lov, hvorved bl.a. bestemmelserne i §§ 10, stk. 3, 10 b og 23 a blev indsat i loven (L 1994 458), er anført følgende om bestemmelsen i § 10, stk. 3:

"Tilføjelsen af et nyt *stk. 3* er begrundet i, at erfaringerne med *stk. 2* har vist, at der kan være behov for mere umiddelbart virkende indgreb, hvis en skole er bragt i fare på grund af bestyrelsens handlinger eller undladelser.

Såfremt skolens økonomiske situation er blevet af en sådan karakter, at skolen trues af lukning, vil ministeren efter *stk. 3* uden varsel *omgående* kunne gribe ind og afsætte bestyrelsen. Ministeren vil have mulighed for at sætte skolen under direkte administration af ministeriet, således at ministeriet påtager sig ansvaret for institutionens videreførelse, indtil en ny bestyrelse er indsat. Ministeren kan dog også benytte den i *stk. 2*, nr. 1 og 2 nævnte fremgangsmåde. Udpegning af ny bestyrelsesmedlemmer skal ske, så snart det midlertidige styre har udført sin opgave. Ministeren træffer beslutning herom.

Anvendelsen af bemyndigelserne i § 10 udelukker ikke ministeren fra på ethvert tidspunkt i forløbet at træffe beslutning om anvendelse af lovens øvrige muligheder i en sådan situation, jf. f.eks. § 2, stk. 2 [*Den daværende placering af det oven for citerede § 2, stk. 3, vores bemærkning*]."

Om bestemmelsen i § 10 b er bl.a. anført følgende i det nævnte lovfor-slags bemærkninger:

"Undervisningsministeren vurderer på baggrund af tabets størrelse og bestyrelsens adfærd, om søgsmål skal anlægges i det enkelte tilfælde. Søgsmålsadgangen tænkes normalt kun anvendt i grovere tilfælde."

Det nævnte lovforslags bemærkninger indeholder følgende bemærkninger til bestemmelsen i § 23 a:

"Bestemmelsen fastlægger rammerne for undervisningsministerens indgriben over for lovovertrædelser eller andre uacceptable forhold i forbindelse med forvaltningen af den enkelte

skoles midler. De nævnte forhold kan være kommet til ministerens kundskab gennem revisionsberetningen, og ministeren skal tage initiativ til en genoprettelse af en lovlig og forsvarlig forvaltning, hvis revisionen giver anledning hertil, og dette ikke allerede er sket ved bestyrelsens foranstaltning.

Disse retningslinier skal også gælde i tilfælde af, at undervisningsministeren på anden måde bliver gjort bekendt med de nævnte forhold.

Undervisningsministeren vurderer endvidere, om de nævnte forhold giver anledning til at iværksætte foranstaltninger efter bestemmelserne i § 10, stk. 2 eller 3, og § 20, stk. 2."

Der blev ved lov nr. 478 af 31. maj 2000 om ændring af forskellige love om selvejende uddannelsesinstitutioner (Selvejekrav, habilitet m.v.) bl.a. foretaget følgende ændringer i lov om erhvervsskoler:

Bestemmelsen i § 2, stk. 3, 2. pkt., blev ophævet. Det fremgår af det lovforslag (lovforslag nr. L 204, fremsat den 23. februar 2000, FT 1999/2000 A 5702), som ligger til grund for lovændringen, at ophævelsen var begrundet i, at reglen aldrig havde været brugt, og at man fremover ved overtrædelser af regler, vilkår m.v. bl.a. vil kunne anvende mulighederne i loven om at tilbageholde tilskud, standse tilskud m.v.

I lovens § 4 blev som stk. 2 indsat følgende bestemmelse:

"Stk. 2. Finder undervisningsministeren, at en skoles virksomhed ikke er i overensstemmelse med denne lov, de regler eller aftaler, der er fastsat eller indgået i henhold til loven, kan ministeren udstede påbud til skolen om at ændre den pågældende virksomhed."

Med hensyn til denne bestemmelse indeholder det tilgrundliggende lovforslag alene en henvisning til bemærkningerne i samme lovforslag om at indsætte en tilsvarende bestemmelse i lov om selvejende institutioner for videregående uddannelser m.v. (også benævnt selvejeloven). I de bemærkninger, hvortil der således er henvist, er anført bl.a. følgende:

"Det er i overensstemmelse med ministeriets hidtidige praksis ved tilsynsførelsen i de mindre grove tilfælde, hvor sanktioner efter den gældende lovs § 21, ikke straks bør bringes i anvendelse, at pålægge en institution, som ikke følger bestemmelser i den gældende lov, regler eller aftaler, der er fastsat eller indgået i henhold til loven, at ændre institutionens praksis, så denne er i overensstemmelse med reglerne."

Lovens § 20, stk. 2, blev affattet således:

"Stk. 2. Undervisningsministeren kan for skoler, der ikke følger bestemmelserne i denne lov, de regler eller aftaler, jf. § 15, stk. 1, der er fastsat eller indgået i henhold til loven, eller undervisningsministerens påbud, jf. § 4, stk. 2, tilbageholde tilskud, lade tilskud bortfalde helt eller delvis eller kræve tilskud tilbagebetalt helt eller delvis. Undervisningsministeren kan tilbageholde tilskud eller lade tilskud bortfalde for skoler, som begæres erklæret konkurs eller standser deres betalinger, eller når der i øvrigt er fare for, at en skoles virksomhed må indstilles."

I det tilgrundliggende lovforslags bemærkninger til denne bestemmelse er bl.a. anført, at bestemmelsen indebærer en præcisering og udvidet beskrivelse af, hvornår indgreb over for tilskud kan tages i anvendelse, og at præciseringen også har sammenhæng med den samtidigt foreslåede ophævelse af bestemmelsen i § 2, stk. 3.

De herover omhandlede ændringer af loven trådte i kraft den 1. juli 2000.

Ved lov nr. 482 af 31. maj 2000, der trådte i kraft den 1. juli 2000, blev følgende bestemmelse indføjet i loven.

"§ 3 a. Undervisningsministeren kan efter indstilling fra bestyrelsen tillade, at erhvervsskoler, der er godkendt efter loven, sammenlægges til én erhvervsskole, der godkendes efter loven. Ved sammenlægningen opløses skolerne uden likvidation ved overdragelse af deres aktiver og gæld til den fortsættende skole.."

I bemærkningerne om bestemmelsen i det lovforslag (lovforslag nr. L 187, fremsat den 2. februar 2000, FT A 5055), som ligger til grund for den pågældende lov, henvises til bemærkningerne til et forslag til en lignende bestemmelse om sammenlægning i selvejeloven. Det anføres endvidere, at "(e)rhvervsskoleloven forudsætter allerede i dag, at erhvervsskoler kan lægges sammen. Den foreslåede bestemmelse tilsigter derfor at skabe mulighed for universalsuccession som i den foreslåede § 5 a til selvejeloven."

I de bemærkninger, hvortil der således er henvist, er anført bl.a. følgende:

"Den foreslåede bestemmelse indeholder nye regler om fremgangsmåden ved sammenlægning og spaltning af uddannelsesinstitutioner ... Ifølge stk. 1 kan undervisningsministeren efter indstilling fra bestyrelsen tillade, at uddannelsesinstitutioner sammenlægges. Sammenlægning sker uden forudgående nedlæggelse af de deltagende institutioner og ved såkaldt universalsuccession, hvilket vil sige, at den fortsættende institution, der fremkommer som følge af sammenlægningen, overtager såvel forpligtelser som rettigheder fra den eller de andre institutioner, der indgår i sammenlægningen ... Undervisningsministerens tilladelse indeholder et *uddannelsespolitisk* aspekt, idet ministeren skal vurdere det uddannelsespolitiske perspektiv i, at sammenlægningen sker, og i at den fortsættende institution godkendes efter ...loven. ... Undervisningsministerens godkendelse indeholder endvidere et *fondsretligt aspekt* ... Den foreslåede bestemmelse indebærer, at beslutning i sager om sammenlægning af uddannelsesinstitutioner fremover alene træffes af undervisningsministeren. ... Bestemmelsen indebærer endvidere en udvidelse af mulighederne for at sammenlægge selvejende uddannelsesinstitutioner, idet sammenlægning vil kunne ske, selv om institutionens vedtægter ikke indeholder regler herom. ... Det foreslås i stk. 4, at sammenlægning ... skal kunne ske uden samtykke fra institutionernes kreditorer. Bestemmelsen fraviger således det almindelige formueretlige princip om, at debitorskifte kræver samtykke. For at sikre kreditorerne en betryggende sikkerhed for deres krav skal undervisningsministeren i medfør af stk. 5 fastsætte regler, hvorefter aktieselskabslovens kapitel 15 med de fornødne tilpasninger finder anvendelse ved sammenlægning ... af uddannelsesinstitutioner. Ved udformningen af ordningen vil Undervisningsministeriet tage udgangspunkt i de regler, der gælder om fusion af erhvervsdrivende fonde."

§ 3 a er pr. 1. maj 2001 med lov nr. 246 af 6. april 2001 ændret således, at også andre selvejende institutioner end erhvervsskoler kan indgå i en fusion efter bestemmelsen.

Lov om institutioner for erhvervsrettet uddannelse, der som nævnt trådte i kraft den 1. juli 2001, indeholder i alt væsentligt tilsvarende bestemmelser som de oven for citerede fra lov om erhvervsskoler. Dog skal der peges på, at bestemmelsen om undervisningsministerens beføjelse til at tilbagekalde godkendelsen af institutionen lyder således:

"§ 2. ...

Stk. 2. En godkendelse efter stk. 1 kan tilbagekaldes, hvis der ikke længere er behov for institutionen, herunder i forhold til behovet for uddannelsesudbydere i en landsomfattende eller regional planlægning, eller hvis institutionen på grund af sin økonomiske situation skønnes uegnet til at fortsætte sin virksomhed.

..."

Inden vi forholder os konkret til den foreliggende sag, har vi fundet det mest hensigtsmæssigt, at vi – på baggrund af det, der herover er citeret fra og beskrevet om de bestemmelser i erhvervsskoleloven vedrørende ministeriets tilsyn med erhvervsskolerne, som var gældende i beretningsperioden – generelt udtaler os om, hvilke retlige rammer ministeriets tilsyn med erhvervsskoler har kunnet og skullet varetages indenfor.

I den forbindelse mener vi, at følgende bør fremhæves:

Det forhold, at ministeriets tilsyn med en erhvervsskole vil kunne kritiseres, indebærer ikke, at ministeriets tilsyn som følge heraf også har været mangelfuldt på en retsstridig måde.

Dette skal ses på baggrund af, at uanset, at loven – som anført af rigsrevisor i sin beretning til statsrevisorerne – indeholder bestemmelser, der giver ministeriet mulighed for at reagere over for skoler, der kommer i økonomiske vanskeligheder og/eller overtræder gældende regelsæt, så må de samme bestemmelser antages at give ministeriet forholdsvis vide rammer for udøvelse af et skøn for, hvorledes tilsynet i de enkelte konkrete tilfælde bør udøves. Det fremgår således af loven, at det tilsyn, som ministeriet varetager under ministerens ledelse, også lovligt kan varetages ud fra uddannelsespolitiske hensyn såsom hensyn til, om der er behov for en skole, jf. lovens § 2, stk. 3 og 4. Sammenhængen mellem bestemmelserne i lovens § 2, stk. 1, 3 og 4, indebærer, at ministeren i vurderingen af, om der er behov for en skole, lovligt kan lægge vægt på, om skolen fortsat indgår som et hensigtsmæssigt led i en landsomfattende planlægning til opfyldelse af konstaterede eller forventede behov for sådanne skoler, jf. § 2, stk. 1. Vurderingen af dette spørgsmål må antages at give ministeren en ganske vidtgående margin for udøvelse af et skøn ud fra en afvejning af uddannelsespolitiske hensyn over for efter omstændighederne modsatrettede hensyn.

Det må tillige inddrages, at ministeren/ministeriet i sit tilsyn, herunder i afgørelsen af, om nogle af lovens sanktionsbeføjelser kan og skal tages i anvendelse, også er bundet af almindelige forvaltningsretlige retsgrundsætninger som f.eks. det almindelige forvaltningsretlige proportionalitetsprincip. Dette har fundet udtryk bl.a. i erhvervsskolelovens § 4, stk. 2, hvorefter selv anvendelse af den forholdsvis milde påbudssanktion i tilfælde, hvor en skoles virksomhed ikke er i overensstemmelse med erhvervsskoleloven, ikke er obligatorisk for ministeren/ministeriet at anvende. Bestemmelsen giver således ministeren/ministeriet mulighed for efter et skøn i det konkrete tilfælde at undlade at anvende den mildeste sanktion efter loven over for en skole, uanset at dens virksomhed ikke er i overensstemmelse med bestemmelserne i erhvervsskolelovgivningen. Derimod skal ministeren ifølge lovens § 23 a snarest iværksætte foranstaltninger til genoprettelse af en lovlig og forsvarlig forvaltning. Sådanne foranstaltninger vil efter omstændighederne kunne være foranstaltninger, som har til formål at sikre, at genoprettelsen af en lovlig og forsvarlig forvaltning på kortere eller længere sigt sker ved, at

skolen sammenlægges med en eller flere andre skoler, hvilket ikke er i strid med det princip, der har fundet udtryk i § 3, hvorefter tiloversbleven formue i tilfælde af en erhvervsskoles ophør anvendes til undervisnings- og uddannelsesformål efter undervisningsministerens bestemmelse. Dette princip må endvidere antages at være et udtryk for ministerens overordnede ansvar for at sikre, at der tages skyldige økonomiske hensyn ved forvaltningen af de statslige midler, som samlet er bevilliget til uddannelsesformål, jf. herved § 3 i lov om revisionen af statens regnskaber m.m.

Det følger af det oven for anførte, at ikke ethvert forhold, herunder en prioritering af ministerens handlingsbeføjelser efter loven, i ministeriets tilsyn, som efterfølgende måtte kunne give anledning til kritik, samtidig vil være ulovligt.

Med hensyn til Undervisningsministeriets interne retningslinjer for regnskabsmæssige og lønmæssige tilsyn har ministeriet udarbejdet en intern vejledning til brug ved gennemgangen af 2000-årsregnskaberne. Vejledningen er også anvendt ved senere regnskabsgennemgange. Som det fremgår af Rigsrevisionens beretning pkt. 139, har der for årene før 2000 ikke foreligget en egentlig vejledning for regnskabsgennemgangen, men blot et tjekskema med kontrolpunkter.

Vi kan hertil supplerende oplyse, at daværende undervisningsminister Margrethe Vestager ved brev af 9. november 1998 skrev følgende til styrelseschef Berrit Hansen:

"Som følge af Undervisningsministeriets nye struktur, herunder oprettelse af Institutionsstyrelsen, bemyndiges styrelseschefen for Institutionsstyrelsen til med virkning fra dags dato uden ministerforelæggelse at træffe afgørelse på ministerens vegne i følgende sager:

...

III. Konkrete sager

Almindelige konkrete sager inden for IS's [*Institutionsstyrelsen, vores bemærkning*] lovgivningsområde, dvs. løbende drift ...

...

Uanset om bemyndigelse er givet efter dette brev, skal alle sager af politisk betydning foreligges til minister-resolution gennem departementschefen med styrelseschefens indstilling."

4.3. Retsgrundlag for ansættelsesmæssige foranstaltninger mod bestemte chefer i ministeriet med ansvar for ministeriets tilsyn med Luftfartsskolen

Tjenestemandsløven, jf. lovbekendtgørelse nr. 597 af 24. juni 2003, indeholder følgende generelle bestemmelse om en tjenestemand's pligter:

"§ 10. Tjenestemanden skal samvittighedsfuldt overholde de regler, der gælder for hans stilling, og såvel i som uden for tjenesten vise sig værdig til den agtelse og tillid, som stillingen kræver."

Bestemmelserne om suspension og disciplinærfølgning af tjenestemænd findes i tjenestemandsløvens §§ 19–24. Disse bestemmelser vedrører tjenesteforseelser og strafbare forhold. Det fremgår imidlertid ikke af loven, hvad der forstås ved en tjenstlig forseelse. I en fastsættelse heraf må der derfor tages udgangspunkt i lovens § 10.

Kaj Larsen anfører herom bl.a. følgende i Hans Gammeltoft-Hansen m.fl., Forvaltningsret, 2. udgave, 2002, s. 188 ff.:

"Det nærmere indhold og omfang af den enkelte ansattes arbejdspligt må afgøres med udgangspunkt i grundlaget for ansættelsesforholdet. ...

Med hensyn til spørgsmålet om hvordan den ansatte skal opfylde sin arbejdsforpligtelse i forvaltningen, kan særligt fremhæves at den ansatte naturligvis skal efterleve de almindelige overordnede retsprincipper for forvaltningens virksomhed, herunder navnlig legalitetsprincippet, ligesom den ansatte selvfølgelig generelt skal overholde den lovgivning og respektere de lovlige tjenestebefalinger som angår hans arbejdsområde, ... Endvidere må det antages at den ansatte også som udgangspunkt har pligt til at efterleve de krav der følger af god forvaltningsskik og er anerkendt af ledelsen, f.eks. efter henstilling fra ombudsmanden. ...

Endvidere er det almindeligt antaget at ansatte i forvaltningen har en almindelig forpligtelse til – inden for lovgivningens grænser – at udføre deres arbejde i overensstemmelse med ansættelsesmyndighedens interesser og aktivt at medvirke til at realisere de opgaver, strategier og mål som ledelsen har fastlagt for sin virksomhed, også selv om disse tiltag ikke er udmøntet i mere præcise tjenestebefalinger. Denne og lignende pligter betegnes ofte som *loyalitetsspligt*. ... De omtalte arbejdspligter gælder for alle ansatte i forvaltningen, uanset at pligterne ikke eller kun delvis fremgår udtrykkeligt af ansættelsesgrundlaget. For tjenestemænd er arbejdspligterne omfattet af den generelle bestemmelse i tjenestemandslovens § 10, ...

Decorumkravet er for tjenestemænd beskrevet i tjenestemandslovens § 10, ... Værdighedskravet beror på stillingens art og indhold, men kan også variere efter de omgivelser hvori hvervet udføres. Reglen vil ikke være overtrådt blot fordi tjenestemanden har foretages handlinger der er i strid med almindelig moralopfattelse, jf. *FOB 1975.282*. Men i øvrigt er det vanskeligt nærmere at fastlægge bestemmelsens anvendelsesområde.

Decorumkravets typiske anvendelsesområde angår de ansattes strafbare handlinger, men kravet kan også være tilsidesat selv om handlingen ikke er strafbar. ...

Hvis en ansat ikke evner at leve op til decorumkravet eller tilsidesætter kravet, kan dette udløse personaleretlige reaktioner efter de almindelige retningslinjer herfor, ..."

Det kan på baggrund af den juridiske litteratur og praksis i sager om tjenestemænds ansvar formentlig antages, at det juridiske bedømmelsesgrundlag for vurderingen af, om en tjenestemand har overholdt sine pligter efter § 10 i tjenestemandsløven, også omfatter bl.a. skrevne retsregler om sagsbehandling og forvaltningsprocessuelle retsgrundsætninger, materielle hjemmelskrav og almindelige retsgrundsætninger af materiel karakter. Grænsen mellem retlige mangler i den her angivne forstand og overtrædelse af normer, der ikke kan anses for retlige, f.eks. normer om god forvaltningsskik, er imidlertid ikke klar.

Der kan herved bl.a. henvises til professor dr.jur. Jens Peter Christensen, Offentligt ansatte chefers ansvar, Finansministeriet, maj 1998, kapitel 3 om tjenesteforseelsesbegrebet, side 26f., hvor han anfører bl.a. følgende:

"Nu som før er det således centralt, at tjenestemanden skal overholde de gældende retsregler, og at tilsidesættelse af sådanne regler kan pådrage tjenestemanden et disciplinært ansvar.

I den praksis, der foreligger fra de seneste 10-15 års kommissionsdomstolsundersøgelser mv., er det karakteristisk, at der oftest ikke af undersøgelserne er blevet anstillet mere udførlige betragtninger over, hvilket bedømmelsesgrundlag, der burde lægges til grund for vurderingen af, om der forelå fejl og forsømmelser, som kunne give anledning til, at et retligt ansvar – i praksis et tjenstligt ansvar – blev søgt gennemført.

Kommissionsdomstolen i den såkaldte Aaberg-sag, der afgav beretning i 1990, skiller sig i så henseende ud som en undtagelse ved sin udførlige redegørelse for det anvendte bedømmelsesgrundlag. ...

Kommissionsdomstolen fandt, at udgangspunktet for en vurdering af, om der af nogen af de involverede embedsmænd var begået fejl og forsømmelser, måtte tages i det bedømmelsesgrundlag, som normalt anvendes af domstolene ved efterprøvelse af forvaltningsmyndigheders handlinger efter bestemmelsen i Grundlovens § 63. Et hovedpunkt i undersøgelsen måtte derfor være, om der forelå retlige mangler, som kunne påtales af domstolene.

Dette ville kunne være tilfældet, hvis skrevne retsregler om sagsbehandling og forvaltningsprocessuelle retsgrundsætninger, materielle hjemmelskrav og almindelige retsgrundsætninger af materiel karakter måtte være tilsidesat. Samtidig påpegede domstolen, at grænsen mellem retlige mangler i den angivne forstand og overtrædelse af normer, der ikke kunne anses for retlige, langt fra var klar. For eksempel kunne tvivlstilfælde foreligge, hvor der var spørgsmål om at overholde krav med hensyn til "god forvaltningsskik" baseret på administrativ praksis eller tilkendegivelser fra Folketingets Ombudsmand. I det omfang, der forelå det fornødne klare grundlag for at fastlægge indholdet af sådanne standarder, fandt domstolen, at de måtte anses for omfattet af undersøgelsen (Aaberg-sagen, jf. Jens Peter Christensen, Ministeransvar, 1997, s.236f.).

Når udgangspunktet således – i overensstemmelse med tjenestemandenslovens bestemmelser og i overensstemmelse med den foreliggende praksis fra kommissionsdomstole og tjenstlige undersøgelser – er, at tilsidesættelse af gældende retsregler kan pådrage tjenestemanden et disciplinært ansvar, er konsekvensen, at arten af mulige tjenstlige forseelser er vidtfavnende. ... I den forvaltningsretlige litteraturs fremstilling af tjenestemandens pligter har opmærksomheden været samlet om tjenestemandens arbejdspligt og en række såkaldt accessoriske pligter i form af troskabs- og loyalitetspligt, tavshedspligt, vandelskrav (*decorum officiale*) og lydighedspligt (Gammeltoft-Hansen m.fl., 1994, s. 131ff.; Mathiassen, 1990, s. 81ff.; Poul Andersen, 1965, s. 161ff.). Disse pligter er ikke særegne for tjenestemænd, men antages tillige at gælde – til dels på uskrevet grundlag – for overenskomstansatte."

To betingelser skal være opfyldt, for at en tjenestemand kan ifalde et disciplinært ansvar efter tjenestemandenslovens § 24.

Der skal for det første objektivt foreligge en tjenesteforseelse, og forholdet skal for det andet subjektivt kunne tilregnes tjenestemanden som forsætligt eller uagtsomt. Den blot hændelige tilsidesættelse af retsregler i forbindelse med tjenesten er ikke ansvarspådragende. Kravet om, at en tjenesteforseelse subjektivt mindst skal kunne tilregnes tjenestemanden som uagtsom, kan i praksis være vanskeligt at adskille klart fra spørgsmålet om, hvorvidt der objektivt foreligger en tjenesteforseelse. I praksis er således blevet stillet krav om, at en pligttilsidesættelse skal være af en vis grovhed for at kunne danne grundlag for et disciplinært ansvar. Grovhedskravet er udtryk for en helhedsorienteret vurdering af grovheden af såvel den subjektive, som objektive side af de begåede handlinger eller undladelser.

Fejlskøn, fejlprioriteringer og lignende kan således i almindelighed ikke udgøre det fornødne

grundlag for disciplinærfølgning. Der kan begås fejl, uden at det har karakter af en egentlig tjenstlig forseelse. I sådanne tilfælde, som ikke er så graverende, men alligevel alvorlige, kan en minister eller øverste ledelse i kraft af ledelsesbeføjelsen give kritik eller "næser" i form af tjenstlige tilrettevisninger uden for § 24 i tjenestemandsløven. Det kan for eksempel ske mere formløst i mundtlig form, og der er ikke formelt krav om registrering på tjenstemands personsag.

Der kan nærmere herom – og om den relevante praksis på området – henvises til professor dr.jur. Jens Peter Christensen, Offentligt ansatte chefers ansvar, Finansministeriet, maj 1998, s. 28 ff. Om det forvaltningsretlige grundlag for en myndigheds beslutning om anvendelse af disciplinær afskedigelse eller anden disciplinær reaktion mod en embedsmand anfører Kaj Larsen i Hans Gammeltoft-Hansen m.fl., Forvaltningsret, 2. udgave, 2002, s. 246 ff. bl.a., at de almindelige forvaltningsretlige grundsætninger for skønsudøvelse finder anvendelse ligesom ved diskretionær afskedigelse, jf. nedenfor herom. Han anfører i tilslutning hertil bl.a. følgende:

"Afgørelser om afskedigelse af disciplinære grunde skal således være båret af saglige hensyn, og der skal være et rimeligt forhold mellem den konstaterede tjenstlige forseelse og anvendelsen af afskedigelse som disciplinær straf. ..."

I beskrivelsen af hjemmelsspørgsmål ved diskretionær afskedigelse anfører han (s. 240 og 244) bl.a. følgende om de almindelige forvaltningsretlige grundsætningers betydning i denne sammenhæng:

"Uanset ansættelsesformen er forvaltningsmyndighedens afskedigelser imidlertid undergivet de almindelige forvaltningsretlige grundsætninger for udøvelse af administrativt skøn, herunder kravet om forholdsmæssighed og kravet om at forvaltningen udelukkende må varetage saglige hensyn.

...

Ved afgørelser vedrørende offentligt ansatte gælder også det almindelige forvaltningsretlige proportionallitetsprincip. Princippet er udtryk for at der ikke må anvendes mere indgribende foranstaltninger hvis mindre indgribende foranstaltninger er tilstrækkelige, og der skal i det hele taget være et rimeligt forhold mellem mål og middel, ..."

I § 24 i tjenestemandsløven er angivet de disciplinære straffe, hvoraf de mildeste former: Advarsel, irettesættelse og bøder op til 1/25 månedsløn kan anvendes uden forudgående tjenstligt forhør.

Men iølge § 22, stk. 4, kan en tjenestemand, hvem der er tildelt en disciplinær straf uden forudgående tjenstligt forhør, begære en tjenstlig undersøgelse iværksat. Der er dog kun pligt til at imødekomme begæringen, såfremt den er anbefalet af vedkommende centralorganisation.

At myndigheden efterfølgende må iværksætte en tjenestemandssag er netop relevant i tilfælde, hvor tjenstemanden er uenig i beskrivelsen af de faktiske omstændigheder, der danner grundlag for advarslen eller irettesættelsen – selv om tjenstemanden indledningsvis, jf. § 19, stk. 1, har fået udleveret en fremstilling af sagens faktiske omstændigheder og har haft adgang til at afgive en skriftlig udtalelse om fremstillingen.

Reglerne om uansøgt afsked i tjenestemandsløvens § 28 opretholder den i traditionel dansk tjenestemandsløven gældende *diskretionære (dvs. skønsmæssige) afskedigelsesret*, dvs. uansøgt afsked af en tjenestemanden utilregnelig årsag – altså af andre grunde end fx disciplinære forseelser eller strafbart forhold.

Selv om betingelserne for at pålægge en chef et tjenstligt ansvar ikke er til stede, kan det meget vel tænkes, at ansættelsesmyndigheden vil kunne anlægge en negativ vurdering af vedkommende chefs evner til at lede arbejdet på tilfredsstillende måde, således at man under henvisning hertil vil foretage en diskretionær omplacering eller afskedigelse af chefen med den begrundelse, at vedkommende er "ikke god nok". I praksis er det i de senere år hyppigt forekommet, at både det disciplinære regelsæt og den almindelige diskretionære ledelsesret er blevet anvendt i én og samme sag. Se Jens Peter Christensen som citeret ovenfor.

I valget mellem en diskretionær og en disciplinær afskedigelse af en tjenestemand skal myndigheden dog være opmærksom på, at den efter almindelige forvaltningsretlige grundsætninger ikke må vælge den proceduremæssigt enkleste (diskretionær afsked), hvis formålet hermed er at slippe for den proceduremæssigt besværligere (disciplinær afsked), såkaldt procesfordrejning, jf. herved Kaj Larsen i Gammeltoft-Hansen m.fl., Forvaltningsret, 2. udgave, 2002, s. 242 f.

Også i sager om diskretionær omplacering eller afskedigelse stilles der forvaltningsmæssigt store krav til fremgangsmåde og begrundelser efter både tjenstemandsloven og forvaltningsloven, jf. ovenfor.

Iværksættelse af disciplinære eller diskretionære foranstaltninger, herunder afsked, over for en tjenestemand vil derfor som udgangspunkt være betinget af, at der er et utvivlsomt bæredygtigt og veldokumenteret, konkret grundlag herfor.

4.4. Vurdering af den foreliggende sag

I den foreliggende sag finder vi, at den kritik, som findes i rigsrevisors beretning og i statsrevisorernes bemærkninger hertil om ministeriets tilsyn med Luftfartsskolen, giver os anledning til at vurdere, om der er grundlag for ministeriet for at iværksætte en tjenstlig undersøgelse mod en eller flere chefer i ministeriet med ansvar for tilsynet med Luftfartsskolen. Kritikken fra statsrevisorerne og rigsrevisor mod ministeriets tilsyn med Luftfartsskolen retter sig dels mod ministeriets opfølgning på skolens årsregnskab for 1998 og gennemgangen af skolens årsregnskaber for 1999, 2000 og 2001, dels mod ministeriets tilsyn med lønforholdene på skolen. I vurderingen af, om der på baggrund af statsrevisorerne og rigsrevisors kritik er grundlag for ministeriet for at iværksætte en tjenstlig undersøgelse mod en eller flere chefer i ministeriet med ansvar for tilsynet med Luftfartsskolen, er det derfor af væsentlig juridisk betydning, om ministeriet i sit tilsyn med Luftfartsskolen har handlet ulovligt i forhold til de kritiserede forhold.

Der må i den forbindelse lægges betydelig vægt på, hvad der har været baggrunden for, at ministeriet i sit tilsyn har ageret som sket – og som har givet anledning til kritik. Dette skyldes, at i tilfælde af, at der har været en i lovens forstand saglig begrundelse fra de pågældende ansvarlige chefers side til deres dispositioner i varetagelsen af deres ledelse af ministeriets tilsynsopgave over for Luftfartsskolen, vil der efter vores opfattelse ikke være grundlag for at statuere, at de pågældende objektivt set har begået en tjenstlig forseelse, uanset at deres dispositioner efterfølgende kan give anledning til kritik. De pågældende chefer vil i så fald have truffet dispositioner, som har ligget inden for den forholdsvis vide margin, som loven har givet ministeriet mulighed for at udøve et skøn indenfor i den nærmere tilrettelæggelse af tilsynet med Luftfartsskolen.

For så vidt angår spørgsmålet om opfølgning på undersøgelsen af lønforhold i 1996 fremgår det af rigsrevisors beretning (bl.a. pkt. 157), at Rigsrevisionen har fået oplyst, at ministeriets løn eksperter af ressourcemæssige årsager i perioden 1998-2002 ikke førte et særligt løntilsyn med skolens administration af lønreglerne. Det fremgår endvidere, at ministeriet har oplyst, at man i september 1999 efter gennemgang af skolens årsregnskab og skolerevisorernes revisionsprotokollat for 1998 stillede en lang række specifikke spørgsmål til skolen, herunder 13 specifikke spørgsmål vedrørende lønområdet, og bad skolen redegøre nøje for hvert enkelt lønforholds løsning, konsekvenser og status. Det fremgår endelig, at skolen aldrig besvarede de stillede spørgsmål. For så vidt angår spørgsmålet om ministeriets gennemgang af skolens årsregnskaber, protokoller m.v. fremgår det af rigsrevisors beretning (bl.a. pkt. 24), at ministeriet over for rigsrevisor har oplyst, at baggrunden for, at ministeriet ikke reagerede tidligere over for skolen, skyldtes det primært hensynet til de påbegyndte drøftelser om fusion, og at der frem til juli 2000 herskede betydelig usikkerhed om de fremtidige vilkår for pilotuddannelsen. Det fremgår endvidere, at det var ministeriets vurdering, at disse forhold tilsammen grundlæggende ville ændre de økonomiske vilkår for skolens drift og dermed begrænse effekten af et skærpet tilsyn. Denne vurdering er statsrevisorerne og rigsrevisor ikke enige i.

Vi må efter vores gennemgang af samtlige de foreliggende dokumenter i ministeriets sager vedrørende tilsynet med Luftfartsskolen konstatere, at der blandt disse dokumenter ikke findes en klar og udtrykkelig dokumentation for, at baggrunden for ministeriets dispositioner i det løn- og regnskabsmæssige tilsyn med skolen primært har været hensynet til de påbegyndte drøftelser om fusion. Der er således ikke gjort nogle eksplicite notater på de relevante sager eller andre sager vedrørende Luftfartsskolen om baggrunden for ministeriets prioriteringer af hensynet til fusionen frem for en opfølgning på det løn- og regnskabsmæssige tilsyn 1998-2001. Endvidere må vi konstatere, at vi ikke har fundet oplysninger om, at embedsmænd med ansvar for ministeriets tilsyn med Luftfartsskolen har forelagt spørgsmålet om tilrettelæggelsen og prioriteringen af Undervisningsministeriets tilsyn med Luftfartsskolen for den daværende undervisningsminister. Ledelsesmæssige beslutninger herom i ministeriet ses ifølge sagsmaterialet alene at være truffet på embedsmandsniveau i Institutionsstyrelsen i ministeriet.

Som anført findes der ikke en klar og udtrykkelig dokumentation for ministeriets dispositioner i det løn- og regnskabsmæssige tilsyn med Luftfartsskolen. Vi skal her dog nævne specialkonsulent Henning Kraiberg Knudsens håndskrevne påtegning på et udkast af 16. september 1999 til ministeriets brev af 21. september 1999, hvor han har noteret, at

"(s)kærpet overvågning og evt. tilsyn synes påkrævet, men må afvente fusionsplanerne".

Med større styrke peger især daværende styrelseschef Berrit Hansens forskellige håndskrevne interne retningslinier til de chefer og medarbejdere i styrelsen, som arbejdede med Luftfartsskolens problemer, på, at hun havde foretaget en klar og høj prioritering af hensynet til den fusion, som der var forhandlinger i gang om. Vi forstår sagsmaterialet sådan, at dette også var begrundet i et ønske om på kortere eller længere sigt at få varetaget hensynet til en genopretning af de uacceptable økonomiske og forvaltningsmæssige forhold på Luftfartsskolen. Det samme gør den i perioden frem til fusionen stadigt mere omfattende aktivitet, herunder møder, som de chefer og medarbejdere, der arbejdede med skolens problemer, udviste.

Som eksempler på sådanne interne retningslinier fra den daværende styrelseschef skal vi pege på Berrit Hansens ovenfor citerede påtegning af den 7. september 2000, hvor hun med håndskrift på et notat af 31. august 2000 har anført, at hun

"formoder, at vi nu er så lang ude med denne skole, at vi ikke længere kan følge normale procedurer".

Og videre hedder det, at

"(m)in løsning er at sætte ... (formanden for Luftfartsskolens bestyrelse) ... stolen for døren, dvs. fusion med anden skole og absolut adskillelse/fraspaltning af pilotudd(annelse)n. Lad os tale om situationen (gerne LT [*Lisbet Thorsen, vores bemærkning*] med) men før yderligere møder/breve skal vi have en slagplan".

Desuden fremgår (indirekte) af Luftfartsskolens brev af 25. oktober 2000 attesteret til Berrit Hansen, at sagen var overdraget til hende, og at hun ville kontakte formanden for Luftfartsskolens bestyrelse. I marginen af dette brev har Berrit Hansen med håndskrift den 11. november 2000 gjort notat om, at

"(d)er er nu 'klar bane' for møde med Luftfartsskolen".

Selv om vi ved vores gennemgang ikke har kunnet finde dokumentation for, at den daværende styrelseschef havde truffet en beslutning om, at de verserende sager om gennemgang af og opfølgning på skolens årsregnskaber, herunder om de lønmæssige spørgsmål, som var rejst i den sammenhæng, skulle sættes i bero, har de pågældende ansvarlige chefer efter vores vurdering haft føje til at antage, at dette skulle ske som følge af de interne retningslinier, som styrelseschefen angav for prioriteringen af tilsynet med skolen.

Hertil kommer, at der i det materiale, som vi har gennemgået, ikke er noget, der peger på, at der har været tale om forglemmelser fra de pågældende chefers og medarbejderes side, eller – hvad der kunne være en alvorlig tjenesteforseelse – at en eller flere af dem gennem en bevidst undladelse af at varetage deres tilsynsopgaver over for skolen har haft til formål at sikre eller bidrage til, at de økonomiske problemer og den uacceptable forvaltning på skolen ikke blev afdækket og løst henholdsvis genoprettet, jf. herved forpligtelsen i lovens § 23 a.

Det må derfor på grundlag af det materiale, som vi nu har gennemgået, være vores – foreløbige, jf. nedenfor – konklusion, at der ikke synes at være grundlag for ministeriet for at iværksætte en tjenstlig undersøgelse mod en eller flere chefer i ministeriet med ansvar for ministeriets tilsyn med skolen i beretningsperioden, da der ikke på objektivi grundlag ses at være begået nogen tjenesteforseelse af nogle af disse.

På baggrund af den daværende styrelseschefs internt, klart tilkendegivne prioritering af, at skolens problemer skulle søges løst gennem den fusion, som der på daværende tidspunkt var forhandlinger i gang om, er det endvidere – foreløbigt, jf. nedenfor – vores opfattelse, at der heller ikke er noget grundlag for at meddele tjenstlige tilrettevisninger til nogle af de pågældende chefer, som fortsat gør tjeneste i ministeriet.

Vi har ikke fundet nogen anledning til at vurdere, om der ville have været grundlag for at meddele nu fratrådte styrelseschef Berrit Hansen en sådan tjenstlig tilrettevisning for den skete prioritering i ministeriets tilsyn med Luftfartsskolen mv., hvis hun fortsat havde gjort tjeneste i ministeriet. Baggrunden herfor er, at en pensioneret embedsmand ikke er undergivet den diskretionære

ledelsesbeføjelse.

Ovenstående vurderinger fra vores side er foretaget med følgende forbehold, som efter vores opfattelse kan give anledning til at søge sagens omstændigheder nærmere afklaret, inden der tages endelig stilling til, om sagen bør foranledige, at ministeriet iværksætter tjenstlige undersøgelser mod en eller flere af ministeriets chefer.

Den undersøgelse, som ministeriet har anmodet kammeradvokaten om at foretage af, om der er grundlag for at søge tidligere bestyrelsesmedlemmer eller ledere ved Luftfartsskolen draget erstatningsretligt til ansvar for tab, som er påført skolen, vil tillige kunne tilvejebringe oplysninger af betydning for de spørgsmål, som vi har fået til opgave at vurdere.

Vi må derfor anbefale, at ministeriet først tager endelig stilling til den interne opfølgning i forhold til de pågældende chefer, når de herover beskrevne, eventuelt relevante oplysninger måtte foreligge, og at ministeren i sin redegørelse til statsrevisorerne tager et forbehold herfor, idet hun dog samtidig bør give tilsagn om at vende tilbage til dette spørgsmål i sagen over for statsrevisorerne, når kammeradvokatens undersøgelse er afsluttet.

5. Indstilling

På baggrund af vores redegørelse herover skal vi indstille til ministeren, at ministeren tager resultatet af den her foreliggende, juridiske undersøgelse og vurdering af sagen til efterretning. Ministeren bør dog vente med at tage endelig stilling som følge af bemærkningen om, at der i forbindelse med kammeradvokatens igangværende undersøgelse om en mulig opfølgning i forhold til daværende medlemmer af bestyrelse og ledelse ved Luftfartsskolen også vil kunne fremkomme oplysninger af relevans for spørgsmålet om opfølgning internt i ministeriet. Skulle det ske, bør ministeren give statsrevisorerne meddelelse herom.

Undervisningsministeriet, den 20. februar 2004

Per Hansen Ole Hvilsom Larsen

Afdelingschef, cand. jur. Kontorchef, cand. jur.

Bilag 1

Oversigt over de forskellige sager vedrørende Luftfartsskolen (sagsmaterialet), som vi har gennemgået

J.nr. 1998-3546-68 "Luftfartsskolen" (årsregnskab for 1998)

J.nr. 1998-3751-1 "Udvalg om pilotuddannelsen" (læg I-II)

J.nr. 2000-3544-193 "Skolesammenlægninger, erhvervsskoler 1999"

J.nr. 2000-3546-86 "Årsregnskab 1999 – Luftfartsskolen"

J.nr. 2001-3544-193 "Fusion af 4 københavnske tekniske skoler"

J.nr. 2001-3545-1 "Lån til skoleformål" (Luftfartsskolen)

J.nr. 2001-3546-91 "Skolen for Luftfartsuddannelse - Årsregnskab 2000"

J.nr. 2001-3846-8 "Generelt - gennemgang af 2000 årsregnskaber, procedurer mm."

J.nr. 2001-3849-3 "Rigsrevisors årlige møde med departementschefen"

J.nr. 2002-3546-15 "Hovedstadens Tekniske Skole – Årsregnskab 2001"

J.nr. 2002-3557-33 "Lønforhold på Faghøjskolen (Luftfartsskolen)"

J.nr. 2003-3549-3 "Undersøgelse af Luftfartsskolen" (læg I-IV)

Bilag 2

Oversigt over personer, som har deltaget i behandlingen af de forskellige sager om Undervisningsministeriets tilsyn med Luftfartsskolen, i det omfang de er omtalt i denne redegørelse

Navn	Titel	Organisatorisk placering note
Anne Kamper	Specialkonsulent Chefkonsulent fra 01.07.01	ESP1 IK1 fra 01.09.98
Bente Ørum	Kontorchef	FK
Berrit Hansen	Direktør Styrelseschef fra 01.09.98 Fratrædt 01.09.02	ØKO-fælles IS fra 01.09.98
Birgit Gotenborg	Undervisningsinspektør Konsulent fra 01.04.97 Kontorchef fra 01.01.99	ESP1 UK fra 01.04.97 UDP fra 01.09.98 EFS (EUD) fra 01.01.99
Birgitte Ammitzbøll	Konsulent Kontorchef fra 01.09.98	JUR JK fra 01.09.98
Charlotte Tang	Konsulent Kontorchef fra 01.09.98	ESØP DIR fra 01.01.98 TK fra 01.09.98
Christian Jespersen	Fuldmægtig Specialkonsulent fra 01.07.98	UNØ ESØP fra 01.03.97 ØK fra 01.09.98
Christian Steener Eriksen	Fuldmægtig (ansat 01.09.99)	TK fra 01.09.99 IK1 fra 01.09.01
Erik Byrnard	Specialkonsulent Fratrædt 01.09.01	ESP1 EFS fra 01.09.98
Finn Møller Larsen	Fuldmægtig	ESJ IK1 fra 01.09.98 TK fra 11.09.00 CVUU fra 01.11.02

Hanna Dam	Kommitteret Vicedirektør fra 01.09.97 Afdelingschef fra 01.09.98 Fratrådt 01.10.00 Styrelseschef i SUstyrelsen fra 01.10.00	JUS DIR fra 01.09.97 IFF fra 01.09.98
Hanne Alfredsson	Regnskabschef	ESØP TK fra 01.09.98
Henning Kraiberg Knudsen	Pædagogisk konsulent Specialkonsulent fra 15.05.99	ESØP DIR fra 01.01.98 CK fra 01.09.98 TK fra 16.07.99 CK fra 01.02.02
Jesper Nielsen	Fuldmægtig (ansat 01.12.99) Specialkonsulent fra 01.12.02	ØK fra 01.12.99 UDP fra 01.12.02
Jørgen Winther	Kontorchef	JØK IK1 fra 01.09.98
Kirsten H. Petersen	Fuldmægtig	ESØP DIR fra 01.06.98 JK fra 01.09.98
Line Okholm	Fuldmægtig (ansat 01.01.01)	TK CK fra 01.02.02
Lisbeth Helgehn	Kontorfuldmægtig Ekspeditionssekretær fra 01.01.99	ESØP TK fra 01.09.98 VOF fra 31.08.00 USS fra 18.05.01 GOF fra 18.03.02
Lisbeth Thorsen	Kontorchef	ESØP ØK 01.09.98 BK 01.06.99
Lone Østergaard	Kontorchef Afdelingschef 01.10.98	BK (gammel) BK fra 01.09.98 ØFOF fra 01.01.99

Note: Der er ovenfor i søjlen "Organisatorisk placering" anvendt de kontorforkortelser, som sædvanligvis anvendes i Undervisningsministeriet.

<i>Luftfartsskolen</i>	Titel
------------------------	-------

Bjørn Wichmand	Direktør
Flemming Jeppson	Næstformand for bestyrelsen
John Højlund	Formand for bestyrelsen
Kurt Malling	Økonomichef
<i>Faghøjskolen (part i fusion med Luftfartsskolen)</i>	
Leif Bille	Direktør

Nedenfor følger en oversigt over, hvilke kontorer det drejer sig om, ligesom det er angivet, hvilken afdeling/styrelse kontoret er placeret i.

BK	Budgetkontoret	Institutionsstyrelsen
BK (gammel)	Budgetkontoret	Økonomiafdelingen
CK	Controllerkontoret	Institutionsstyrelsen
CVUU	Center for vurdering af udenlandske uddannelser	Uddannelsesstyrelsen
DAK	Datakontoret	Institutionsstyrelsen
DIK	Det internationale kontor	Den internationale afdeling
DIR	Direktøren	Erhvervsskoleafdelingen
DVP	Uddannelsespolitisk kontor	Universitetsafdelingen
EFS	K o n t o r f o r erhvervsuddannelser og SOSU	Uddannelsesstyrelsen
ESJ	Juridisk kontor	Erhvervsskoleafdelingen
ESP1	Pædagogisk kontor 1	Erhvervsskoleafdelingen
ESØP	Ø k o n o m i - o g planlægningskontoret	Erhvervsskoleafdelingen
EUD	K o n t o r f o r erhvervsuddannelser	Uddannelsesstyrelsen
FK	Forhandlingskontoret	Institutionsstyrelsen

FOØ	Økonomikontoret	Folkeoplysningsafdelingen
FSK	Kontor for folkeskolen	Uddannelsesstyrelsen
GOF	Område for grundskole og folkeoplysning	Uddannelsesstyrelsen
IFF	A f d e l i n g f o r Institutionsforvaltning	Institutionsstyrelsen
IK1	Institutionspolitisk kontor 1	Institutionsstyrelsen
ISS	Styrelsessekretariatet/IS	Institutionsstyrelsen
JK	Juridisk kontor	Institutionsstyrelsen
JKE	Juridisk kontor for erhvervsrettede uddannelser	Uddannelsesstyrelsen
JUR	Juridisk kontor	Departementet
JUS	Juridisk-uddannelsespolitisk sekretariat	Departementet
JØK	Juridisk/økonomisk kontor	Økonomiafdelingen
TK	Tilskudskontoret	Institutionsstyrelsen
UDP	Uddannelsespolitisk kontor	Departementet
UK	Uddannelsespolitisk kontor	Departementet
UNU	Uddannelsespolitisk kontor	Universitetsafdelingen
UNØ	Økonomikontoret	Universitetsafdelingen
USS	Styrelsessekretariatet/US	Uddannelsesstyrelsen
VOF	V o k s e n - o g folkeoplysningskontoret	Uddannelsesstyrelsen
VUK	K o n t o r e t f o r v o k s e n u d d a n n e l s e r	Folkeoplysningsafdelingen
ØFOF	Afdelingen for økonomisk forvaltning	Institutionsstyrelsen
ØK	Økonomistyringskontoret	Institutionsstyrelsen
ØKO-fælles	Økonomiafdelingen	Økonomiafdelingen

Oversigt over de ministersager, som vi har gennemgået

Nummer	Dato	Angående
539	29-10-96	Vedr. egenbetaling af pilotuddannelsen
2636	20-03-97	Ansøgning om SU-godkendelse af privat pilotuddannelse
4177	04-07-97	Problemer med Luftfartsskolens lærere og fortsatte undervisning
4236	09-07-97	Problemer med Luftfartsskolens lærerlønninger
4468	07-08-97	Uro på Luftfartsskolen
4824	02-09-97	Klage over UVMS forvaltning af tilskud til pilotuddannelsen
5173	01-10-97	Svar til Jørgen Grønborg: Manglende svar om forvaltning af tilskud til pilotuddannelsen
5512	26-10-97	Notat om handlende tilskud til Luftfartsskolen
5529	30-10-97	Svar til Birger Kagan: Problemer med Luftfartsskolens pilotuddannelse
5668	06-11-97	Orientering om de igangværende drøftelser med Luftfartsskolen
5943	02-12-97	Forberedelse af tværministerielt udvalgsarbejde om erhvervspilotuddannelsens fremtid i Danmark
6020	04-12-97	Rykker for svar på henvendelse om godkendelse af SU til pilotuddannelsen
6739	03-02-98	Svarudskrift: Manglende SU ved civil pilotuddannelse
8755	25-05-98	Udkast til pressemeddelelse om den civile pilotuddannelse
8900	02-06-98	Orientering om "pilotsagen"
9572	03-08-98	Afvikling af den integrerede uddannelse af civile piloter ved Luftfartsskolen

2506	14-10-99	Debat om ordentlige forhold pilotuddannelsen
3284	14-12-99	Pilotuddannelsens fremtid i Danmark
559	29-03-99	Forelæggelse af redegørelse om pilotuddannelsens fremtid i DK
899	06-05-99	SU-stipendier vedr. pilotuddannelsen
2044	13-09-99	Pilotuddannelsen i Danmark
2093	16-09-99	Økonomisk tilskud til trafikflyverpilotuddannelse
2124	20-09-99	Tilskud til pilotuddannelsen
2215	27-09-99	Pilotuddannelsen i Danmark. Supplerende stipendium som tilskud til dækning af betaling for undervisningen
2264	29-09-99	SU til pilotuddannelsen
2333	06-10-99	S 25-27, om SU til elever på udenlandske flyveskoler og form for støtte til Luftfartsskolens kurser
3500	10-01-00	Udvalgsredegørelse om den civile pilotuddannelse i Danmark
4278	10-03-00	Opfordring til indgående undersøgelse af forholdene omkring Luftfartsskolen
4286	13-03-00	Alm. del- bilag 296, spørgsmål 73-76, om pilotuddannelsen
5734	11-07-00	S 3259 – 3271 om pilotuddannelsen
5736	11-07-00	S 3262 og S 3265 om pilotuddannelsen
5737	11-07-00	S 3260 om pilotuddannelsen
5761	18-07-00	Betændt sag om uddannelsen af civile trafikflyvere
7373	03-01-01	Manglende støtte til pilotuddannelsen

8109	05-03-01	Nordisk overenskomst om ens adgang for nordiske statsborgere til uddannelsen
9331	07-06-01	Spørgsmål om økonomisk hjælp til privat pilotuddannelse
498	28-12-01	Pilotuddannelsen
551	07-01-02	Pilotuddannelsen og statsstøtte
889	28-01-02	Pilotuddannelsen
1013	05-02-02	Pilotuddannelsen

Bilag 4

Oversigt over ord, som har været anvendt ved den elektronisk søgning i backup-kopier af nogle gamle elektroniske postkasser (e-mails mv.) efter eventuelle nye oplysninger med relation til Luftfartsskolen

Gennemgangen har omfattet postkasser pr. den 31. maj 2002 for 31 medarbejdere i ministeriet, som på en eller anden måde har deltaget i tilsynet med Luftfartsskolen i løbet af 1997-2002.

Samtlige implicerede medarbejdere har – i henhold til persondataloven – afgivet samtykke hertil.

E-mails, som indeholder et af følgende ord, er blevet åbnet og gennemgået: Luftfartsskolen, Flyskolen, Skolen for Luftfartsuddannelser, pilotuddannelse, Hovedstadens Tekniske Skole, TEC (for Teknisk Erhvervsskole Center), Faghøjskolen, Lyngby Teknisk Skole, Metalindustriens Fagskole, Wichmand (direktør f. Luftfartsskolen, Bjørn Wichmand), Højlund (formand for Luftfartsskolens bestyrelse, John Højlund), Jeppson (næstformand for Luftfartsskolens bestyrelse, Flemming Jeppson) og Bille (direktør for Faghøjskolen og senere TEC, Leif Bille).

Kopi: Rigsrevisionen